

“ความเป็นชาติไทย” ใน “โคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง” : การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์^๑

Submitted date: 7 March 2019

Revised date: 13 March 2019

Accepted date: 21 March 2020

สุภัทธร แก้วพัตร^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้การสื่ออุดมการณ์ใน “โคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง” และศึกษาอุดมการณ์ในวาทกรรมดังกล่าวโดยศึกษาจากบทความแสดงความคิดเห็นที่พิมพ์ในหนังสือ “โคลนติดล้อ ของ อัครพาทู ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง” เป็นบทความที่ตีพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๘ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผลการศึกษาพบว่า ในบทความดังกล่าวมีการใช้กลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ ๖ กลวิธี ได้แก่ ๑) การเลือกใช้คำศัพท์ ๒) การใช้อุปสรรค ๓) การใช้สำนวน ๔) การใช้ถ้อยคำนัยแฝง ๕) การใช้นามนัย และ ๖) การใช้นามปากกา กลวิธีทางภาษาทั้งหมดนี้ได้นำเสนอชุดความคิดต่าง ๆ ๑๒ ชุดความคิด ได้แก่ ๑) ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชาติ ๒) ชุดความคิดเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ๓) ชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงและชาย ๔) ชุดความคิดเกี่ยวกับรัฐและประชาชน ๕) ชุดความคิดเกี่ยวกับเมืองและชนบท ๖) ชุดความคิดเกี่ยวกับคนจน ๗) ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์อื่น ๘) ชุดความคิด

^๑ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ใน “โคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง” : การศึกษาตามแนว วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^๒ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

เกี่ยวกับผู้ใหญ่และผู้ nhỏ ๙) ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ๑๐) ชุดความคิดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่ดี ๑๑) ชุดความคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนา ๑๒) ชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็น “พวกเขา” “พวกเรา” จากชุดความคิดทั้งหมดนี้สามารถสื่ออุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรมดังกล่าวได้ ๓ อุดมการณ์ คือ ๑) อุดมการณ์ “ราชาธิปไตย” ๑) อุดมการณ์ “ชาตินิยม” และ ๓) อุดมการณ์ “ปิตาธิปไตย” วาทกรรมนี้ได้นำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับ “ความเป็นชาติไทย” เพื่อต้องการให้คนไทยมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ในขณะที่สภาพสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคการปกครองแบบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: ภาษา, อุดมการณ์, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

“Thainess” in “CLOGS ON OUR WHEELS, OUR CLOGGED UP WHEELS, AND THE OTHER RELATED STORIES” : A study of the relationship between language and ideology

Suphat Kaewphat^๑

Abstract

This article aims to analyze the ideological linguistic strategies in “Clogs on Our Wheels, Our Clogged up Wheels, And the Other Related Stories”, and to analyze the discourses through critical articles in the book written by Asawabhahu “Clogs on Our Wheels, Our Clogged up Wheels, And The Other Related Stories”, published in 1915 during the reign of King Rama VI. Results of the study indicated that six linguistic strategies were used to present ideology: 1) lexical selection; 2) metaphor; 3) idioms; 4) verbal irony; 5) metonymy; and 6) pseudonym. These linguistic strategies presented 13 mindsets: 1) nationality mindset; 2) monarchy mindset; 3) gender mindset, male and female; 4) state and people mindset; 5) city and rural mindset; 6) poverty mindset; 7) ethnic groups mindset; 8) senior and junior mindset; 9) democracy mindset; 10) good population mindset; 11) Buddhism mindset; 12) ‘Theirs’ and ‘Us’ mindset; and 13) parents mindset. These mindsets show three latent ideologies in the discourse: 1) monarchy; 2) nationalism; and 3) paternalism. These discourses demonstrate ideas about Thainess to make Thai people loyal to the concept

^๑ A lecturer in Department of Thai for Communication, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udonthani Rajabhat University

of Nation, Religion and Monarch because the situation of Thailand, both inside and outside the country, was transforming into a new regime, democracy.

Keywords : Language, Ideology, Critical Discourse Analysis (CDA)

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นกษัตริย์ที่มีพระปรีชาสามารถในหลายด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอักษรศาสตร์และวารสารศาสตร์ บทพระราชนิพนธ์ของพระองค์นั้นได้สะท้อนถึงแนวพระราชดำริและแนวพระหัตถ์คณะที่กว้างไกล ทั้งนี้เกิดจากการที่ทรงได้รับการศึกษาจากประเทศทางตะวันตก และมีความมีพระวิริยะอุตสาหะในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการที่ได้สัมผัสกับแนวพระราชดำริของพระบรมราชชนกอันเนื่องมาจากความใกล้ชิดในเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บทพระราชนิพนธ์ด้านวารสารศาสตร์ได้แสดงให้เห็นประจักษ์ว่าพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักหนังสือพิมพ์ และทรงเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองมากขึ้น โดยที่พระองค์ทรงใช้พระนามแฝงในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องการเมืองผ่านหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลซึ่งเป็นเครื่องมือในการแสดงความคิดเห็นที่สำคัญมากในสมัยนั้น

ตามที่ Tiwanit (1988) กล่าวว่า “การขัดแย้งกับ **“อศฺวพาหุ”** ใครก็ยอมทำได้ เพราะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นคุณประโยชน์ที่จะส่งเสริมกิจการหนังสือพิมพ์ให้เป็นเวทีแห่งการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองของทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายประชาชน พระองค์ทรงอยู่ฝ่ายบริหารในฐานะสูงสุดคือ พระมหากษัตริย์องค์พระประมุขของประเทศ แต่ในกิจการหนังสือพิมพ์แล้วพระองค์ก็ทรงเป็นเพียงอศฺวพาหุ นักเขียนบทความหนังสือพิมพ์คนหนึ่งเท่านั้น โดยมีได้ทรงไกรธเคืองผู้ตอบโต้แต่อย่างใดเลย พระราชจริยาวัตรประการนี้ของพระองค์นั้นว่าทรงเป็นกษัตริย์นักหนังสือพิมพ์โดยแท้จริง” ด้วยเหตุที่พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักหนังสือพิมพ์ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดนักหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านสามัญชน เขียนบทความโต้แย้งกับพระองค์ได้อย่างมีเสรีภาพอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ดังนั้นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากจะมีความงามทางด้านวรรณศิลป์แล้วยังมีความน่าสนใจในด้านเนื้อหาที่แฝงไว้ด้วยความคิดที่พระองค์ต้องการสื่อให้ประชาชนของพระองค์ได้รับรู้ โดยเฉพาะในสมัยนั้น

มีการตื่นตัวในเรื่อง “ลัทธิชาตินิยม” กันมาก งานเขียนต่าง ๆ จึงมีการแทรกเนื้อหาและแฝงความคิดในเรื่องของ “ชาตินิยม” ไว้ด้วย ดังที่ Wathakan (1969) กล่าวว่า “ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ที่เราอาจกล่าวได้ว่า ทรงเป็นพระบิดแห่งลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย บทพระราชนิพนธ์ พระบรมราโชวาท และพระราชกรณียกิจทั้งหลาย เป็นการปลุกให้ชาวไทยตื่นตัวกันเรื่องชาติ ให้แลเห็นความสำคัญของชาติ และคุณค่าแห่งความเสียสละเพื่อชาติ ตั้งแต่นั้นมาลัทธิชาตินิยมก็ปลูกฝังอย่างดีในประเทศไทย”

เมื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจะพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาตามแนววรรณคดีที่ศึกษาพระราชนิพนธ์เรื่องต่าง ๆ โดยนำแนวคิดทฤษฎีทางด้านวรรณศิลป์มาศึกษาและวิเคราะห์ด้วยบท เช่น Supanvanit (1999) ศึกษาเรื่อง “ภาษาเพลงรักจากบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว” นอกจากนี้งานวิจัยที่ใช้กับตัวบทอื่นในการวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ นิติศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ งานวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์ และรัฐศาสตร์ เช่น Gatkamon (1974) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์เรื่องการเมืองและการปกครองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๖๘) Bunyasathit (2014) ศึกษาเรื่อง “การตอบโต้และตอบสนองต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงแบบตะวันตกของเจ้านายฝ่ายใน ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.๒๓๙๔-พ.ศ. ๒๔๖๘)” Nonthawat (1990) ศึกษา “ประวัติศาสตร์และการเมืองสมัยรัชกาลที่ ๔-๗ ก่อนประชาธิปไตยจะมาถึง : ที่มาของประชาธิปไตยก่อนปิดฉากสมบูรณาญาสิทธิราชย์” งานวิจัยทางด้านนิเทศศาสตร์ เช่น Phamuthpisai (1989) ศึกษาเรื่อง “ปัญหาภายในสังคมไทยก่อนปฏิวัติ ๒๔๗๕ : ภาพสะท้อนจากงานเขียนทางหนังสือพิมพ์” Charoenthansakul (1999) ศึกษาเรื่อง “แนวทางการปลูกฝังลัทธิชาตินิยมผ่านหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับรัฐบาลในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม”

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า งานวิจัยข้างต้นส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาทางด้านนิเทศศาสตร์ สังคมและประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการศึกษาโดยอาศัยข้อมูลทาง

ประวัติศาสตร์และนำเสนอแนวคิดทางด้านชาตินิยม แต่งานวิจัยที่เกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาที่มีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์นั้นยังไม่มีผู้ใดศึกษา ซึ่งในการศึกษากลวิธีทางภาษาเป็นสิ่งที่น่าสนใจและสำคัญมาก เพราะการศึกษากลวิธีทางภาษาจะทำให้เข้าใจตัวบท และทำให้เข้าใจสังคมมากขึ้นด้วย ภาษาที่ใช้ในแต่ละสมัยนั้นมิมิติทั้งทางด้านภาษาและทางด้านสังคม ผลของการใช้ภาษาสามารถแสดงให้เห็นความคิดที่อยู่เบื้องหลังภาษานั้น ๆ ทำให้เห็นถึงอำนาจ และอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ด้วย

ดังนั้นการศึกษาวาทกรรมในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้เห็นความคิดที่อยู่เบื้องหลังภาษาที่ปรากฏในบทความนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทความ “โคลนติดล้อ” ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบทความที่เน้นให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมประเทศต่าง ๆ ดังที่ Tiwanit (1988. p. 71) กล่าวว่า “บทความนี้เป็นการชี้แนะแนวทางพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยดูรูปแบบจากอารยประเทศ แต่ให้รักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้ให้มากที่สุด” ในขณะเดียวกันในสมัยนั้นหนังสือพิมพ์ได้มีอิสระเสรีในการแสดงความคิดเห็นจึงได้มีการเขียนโต้แย้งบทความ “โคลนติดล้อ” โดยใช้ชื่อบทความว่า “ล้อติดโคลน” ใช้นามปากกาว่า “โค่นหินทิวศาล” ทำให้เกิดการแสดงความคิดเห็นอย่างรุนแรงจนกลายมาเป็นสงครามปากกานในยุคนั้นนั้น จะเห็นได้ว่าสิ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดความเห็นโต้แย้งเหล่านี้ คือ การแสดงความคิดเห็นในบทความ โดยการสื่อความคิด ต่าง ๆ ผ่านตัวบท ดังนั้นการศึกษาวาทกรรมจึงไม่ใช่อ่านเพียงรูปภาษาที่ปรากฏ แต่ศึกษาบริบททางสังคมที่สะท้อนจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่า และสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ด้วย

เมื่อศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์พบว่า มีงานวิจัยที่หลากหลาย เช่น นักรัฐศาสตร์ นักนิเทศศาสตร์ และนักภาษาศาสตร์ ในที่นี้จะกล่าวถึงการศึกษาในแนวภาษาศาสตร์ ได้แก่ การศึกษาของ Hongladarom (2000) ศึกษาปริเฉทเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย : การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ Panpothong (2007) ศึกษาเรื่อง “Discourse of Plastic Beauty : A Critical Analysis of Cosmetic Surgery Ads in Thai” Kaewphat (2016) ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนคนอีสานในหนังสือพิมพ์ระดับชาติและ

หนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่น : การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” จากงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ และจะเลือกศึกษากลุ่มหรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจในสังคมไทย นอกจากนี้จะเห็นว่า งานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาวาทกรรมกระแสหลัก ส่วนงานในลักษณะวาทกรรมการแข่งขันนั้นเริ่มได้รับความสนใจมากขึ้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการศึกษาวาทกรรมที่มีลักษณะการโต้แย้งกันนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และเป็นวาทกรรมที่ยังมีผู้ศึกษาไม่มาก โดยเฉพาะวาทกรรมที่เป็นการศึกษาข้อมูลภาษาเก่า นอกจากนี้ยังไม่มีผู้ใดศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ใน “โคลนติดล้อ” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และบทความที่มีการโต้ตอบบทความนี้คือ “ล้อติดโคลน” โดยเฉพาะในการศึกษาวาทกรรมที่มีลักษณะการแข่งขันกันของคนสองกลุ่มคือกลุ่มคนที่เห็นด้วยกับบทความ “โคลนติดล้อ” และกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยกับบทความ “โคลนติดล้อ”

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวาทกรรมดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการสื่ออุดมการณ์ใน “โคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง” และศึกษาอุดมการณ์ที่ปรากฏ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบทความแสดงความคิดเห็นที่พิมพ์ในหนังสือ “โคลนติดล้อของอัศวพาหุ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง” โดยมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในวันงานพระบรมราชานุสรณ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ แบ่งกลุ่มข้อมูลออกเป็น ๒ กลุ่มด้วยกันคือ ๑) บทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวออร์และหนังสือพิมพ์ไทย และ ๒) บทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพ เดลิเมล์ โดยใช้เกณฑ์ในการจำแนกคือ หนังสือพิมพ์ที่เป็นของรัฐบาล คือ หนังสือสยามออบเซอร์เวออร์, หนังสือพิมพ์ไทย และหนังสือพิมพ์ที่เป็นของเอกชน คือ หนังสือพิมพ์กรุงเทพ เดลิเมล์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หนังสือพิมพ์	บทความ	ผู้เขียน	วันที่ตีพิมพ์
หนังสือพิมพ์ สยามออบ เซอร์เวอร์ / หนังสือพิมพ์ไทย	โคลนติดล้อ	อัครพาหุ	๒๘ เมษายน- ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘
	ตอปล้อติดโคลน	โคอุศุภราช	๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๘
	กวาดโคลนจากล้อ	วัชร	๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๘
	จดหมาย	โคอุศุภราช	๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘
	จดหมาย	อัครพาหุ	๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๘
	ประเพณีแต่งงาน	คนไทย	๑ มิถุนายน ๒๕๕๘
	กวาดโคลนจากล้อ	วิวัฒน์	๒ มิถุนายน ๒๕๕๘
หนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ เดลิเมล์	ล้อติดโคลน	ไคนันทวีศาล	๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘
	ล้อติดโคลน	ไคนันทวีศาล	๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๘
	ล้อติดโคลน	ไคนันทวีศาล	๒ มิถุนายน ๒๕๕๘
	บทบรรณาธิการ	บรรณาธิการ	๕ มิถุนายน ๒๕๕๘
	ล้อติดโคลน	ไคนันทวีศาล	๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๘

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและอุดมการณ์ตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น ๓ ส่วน คือ ๑) การวิเคราะห์องค์ประกอบวาทกรรมตามกรอบทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ๒) กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการนำเสนออุดมการณ์ และ ๓) อุดมการณ์ที่แฝงในโคลนติดล้อล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง

กรอบแนวคิดที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาคือ วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) Fairclough (1995) ได้อธิบายเกี่ยวกับ วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) สรุปความได้ว่า คือ การศึกษา

เพื่อให้เข้าใจลักษณะทางวาทกรรมในด้านการผลิตและเผยแพร่ รวมถึงรูปแบบของภาษาที่ใช้ และวิเคราะห์ต่อไปว่า วาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นนั้น ควบคุมจิตใจและการกระทำของผู้คนในสังคมได้อย่างไร และส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เช่น ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม หรือโน้มน้าวให้เกิดความคิดหรือการกระทำใด ๆ จากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดทำให้เห็นว่า การศึกษาวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จำเป็นต้องศึกษาทั้งภาษาและบริบท เพื่อให้เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษา และความหมายที่ภาษาสื่อออกมา

จากแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ดังที่ได้กล่าวมานี้ เห็นได้ว่าแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาภาษาที่สัมพันธ์กับภาพตัวตน โดยที่ภาษานั้นเป็นภาษาที่ใช้จริงอยู่ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวทางการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในเรื่องของกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมของ Fairclough (1995) ที่ได้เสนอกรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์วาทกรรมว่า วาทกรรมประกอบด้วย ๓ มิติ คือ ตัวบท (Text) หมายถึง ถ้อยคำ หรือข้อเขียน ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ทั้งที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษา พยางค์ คำ ประโยค รวมทั้งรูปแบบของวาทกรรมที่ต่างเรียงร้อยเข้าด้วยกัน การวิเคราะห์ตัวบททำได้โดยการวิเคราะห์ รูปภาษาในระดับต่างๆที่ปรากฏในตัวบท วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive Practice) เป็นการวิเคราะห์กระบวนการสร้าง/ผลิตตัวบท (Text Production) ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร มีการถ่ายทอดอย่างไร และวิเคราะห์การรับตัวบทหรือการบริโภคตัวบท (Text Consumption) รวมทั้งช่องทางการสื่อสาร และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural Practice) เป็นการวิเคราะห์บริบทที่ส่งผลให้เกิดวาทกรรม เช่น ปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง ในแง่ที่ว่าตัวบทที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ในบริบทลักษณะใด สัมพันธ์กับการผลิตและบริโภคตัวบท และอิทธิพลที่ตัวบทมีต่อสังคมและวัฒนธรรม การวิเคราะห์ทั้งสามองค์ประกอบนี้ไม่ได้แยกขาดจากกัน แต่จะคาบเกี่ยวเชื่อมโยงกัน ในการวิเคราะห์สถานการณ์การสื่อสารนี้ ชี้ให้เห็นว่าตัวบทไม่ได้เกิดขึ้นมาอย่างโดดเดี่ยว แต่ถูกล้อมกรอบด้วยวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมตามลำดับ หรืออธิบายได้ว่าบริบททางสังคมวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการผลิตและบริโภคตัวบท ทำให้ตัวบทถูกผลิตออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังนั้นเมื่อจะต้องวิเคราะห์ตัวบทหนึ่ง ๆ จะต้องทำความเข้าใจปัจจัยซึ่งเป็นที่มาของตัวบทด้วย ซึ่งในบทความนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ทั้งสามมิติ เพื่อให้เห็นอุดมการณ์ที่ปรากฏอย่างรอบด้าน

ขั้นตอนการสรุปผลและอภิปรายผล

สรุปและอภิปรายผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและอุดมการณ์สังคมใน “โคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง” โดยเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของผลการวิจัยกับงานวิจัยที่วิเคราะห์อุดมการณ์สังคมตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เช่นเดียวกัน

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) วิถีปฏิบัติทางทฤษฎีของบทความโคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง ๒) กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการนำเสนออุดมการณ์ในโคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง และ ๓) อุดมการณ์ที่แฝงในโคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง

๑. วิถีปฏิบัติทางทฤษฎีของบทความโคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง

จากการศึกษาตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์พบว่า แนวคิดทางภาษาศาสตร์ที่ช่วยในการวิเคราะห์ปริบทในงานวิพากษ์ได้เป็นอย่างดี คือ แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร บลอร์และบลอร์ (Bloor and Bloor, 2007 cited in Panpothong, 2007, p. 121) ได้เสนอรายการส่วนประกอบของปริบทให้แก่วาทกรรมวิเคราะห์ใช้เป็น “checklist” เมื่อศึกษาปริบท รายการดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบ SPEAKING ของ Hymes (1974) ที่ได้เสนอกรอบที่ใช้วิเคราะห์ปริบทแวดล้อมภาษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารไว้ มีองค์ประกอบ ๘ ประการ ได้แก่ ฉาก (Setting/ Scene) ผู้ร่วมเหตุการณ์ (Participants) จุดมุ่งหมาย (Ends) การลำดับวัจนกรรม (Act Sequence) น้ำเสียง (Key) เครื่องมือ (Instrumentalities) บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์และการตีความ (Norms of Interaction and Interpretation) และประเภทการสื่อสาร (Genre) สามารถสรุปเป็นคำว่า SPEAKING กรอบแนวคิดนี้มุ่งวิเคราะห์ภาษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม การใช้ภาษาต่างหน้าที่ต่างเหตุการณ์ ต่างสังคม ดังนั้นการที่จะเข้าใจการสื่อสารได้อย่างชัดเจนจึงต้องทำความเข้าใจพฤติกรรมโดยรวมของการสื่อสารและองค์ประกอบในการสื่อสารด้วย

ดังนั้นในบทความนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์มิติทางด้านวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมของ บทความโคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง จากการศึกษางานของ Fairclough (1995) พบว่าการวิเคราะห์วาทกรรมหนึ่ง ๆ มีประเด็นมุ่งเน้นอยู่ ๒ ประการ คือ ๑) กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท และ ๒) กระบวนการบริโภคและตีความตัวบท ดังนั้นในการวิเคราะห์ วาทกรรมในบทความนี้ผู้วิจัยจะประมวลผลการวิเคราะห์เพื่อสรุป ให้เห็นวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมทั้งสองส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท จากการศึกษาพบว่า บทความโคลน ติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง ส่วนที่สำคัญคือ **ฉาก** คือ หนังสือพิมพ์ สยามออบเซอร์เวอร์ และหนังสือพิมพ์กรุงเทพ เดลิเมล์ ซึ่งหนังสือพิมพ์สยาม ออบเซอร์เวอร์ ได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาล และเป็นศูนย์กลางการนำเสนอข่าว ของรัฐบาล เป็นหนังสือพิมพ์หลวง เป็นสัญลักษณ์ของรัฐบาล การแสดงความคิดเห็น จึงเป็นไปได้เพื่อการสนับสนุน รัฐประศาสนโยบาย ในขณะที่หนังสือพิมพ์กรุงเทพ เดลิเมล์ เป็นหนังสือพิมพ์ที่ได้รับความนิยมและเชื่อถือจากประชาชนมากที่สุด และเป็น หนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านที่มีอิทธิพลมาก มีข้อเขียนที่โจมตีรัฐบาลอย่างถึงแก่น บทความส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอปัญหาอันเนื่องมาจากการบริหารงานของรัฐบาล โดยมี**ผู้ร่วมเหตุการณ์** ได้แก่ ผู้ส่งสาร คือ ผู้เขียนบทความในหนังสือพิมพ์ทั้งสองเล่ม และมี**จุดมุ่งหมาย**เพื่อแสดงความคิดเห็นวิจารณ์หลักของบทความ คือ การแสดง ความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ ใช้น้ำเสียงจริงจังและแบบเป็นกันเอง สื่อสารด้วย ภาษาเขียนเพราะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์

๒) กระบวนการบริโภคและตีความตัวบท พบว่า **ผู้ร่วมเหตุการณ์** ได้แก่ **ผู้รับสาร** คือ กลุ่มข้าราชการในสมัยรัชกาลที่ ๖ และประชาชนที่มีการศึกษาซึ่งเป็น คนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในสมัยนั้น ดังนั้นจึงถูกตีความได้ว่า วาทกรรมที่นำเสนอ นั้นเป็นความจริงในระดับหนึ่ง เพราะผู้ส่งสารเป็นผู้ที่มีความรู้ มีอำนาจในการบริหาร ประเทศ และมีสถานภาพเป็นประมุขของประเทศ ถึงแม้จะใช้นามปากกา แต่ผู้อ่านก็รู้ว่าผู้ส่งสารเป็นผู้ใด และผู้เขียนต้องการโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเชื่อและปฏิบัติตาม

จากการศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารในบทความดังกล่าวเพื่อวิเคราะห์วิถี ปฏิบัติทางวาทกรรมตามแนวการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ สามารถสรุปได้ว่า “บทความโคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง” เป็นวาทกรรมที่มีอำนาจ

เหนือผู้บริโภครวมทางวาทกรรม สามารถเข้าถึงกลุ่มคนที่มีอำนาจในสังคมไทยในสมัย รัชกาลที่ ๖ โดยผลิตและการดำเนินกิจกรรมของรัฐ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการ สื่อสารระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชน

๒. กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการนำเสนออุดมการณ์ในโคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า กลวิธีทางภาษาที่นำเสนออุดมการณ์ “ความเป็นชาติไทย” ในโคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง มีการเลือกใช้กลวิธีทางภาษา ที่นำเสนออุดมการณ์ “ความเป็นชาติไทย” ที่พบมี ๖ กลวิธี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑ การเลือกใช้คำศัพท์

การเลือกใช้คำศัพท์เป็นกลวิธีที่มีความสำคัญมากที่สุดใน การประกอบ สร้างชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นชาติไทย เนื่องจากการเลือกใช้คำศัพท์สามารถ เน้นย้ำหรือลดน้ำหนักภาพความคิด ตลอดจนอารมณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ได้ จาก การศึกษาพบว่า หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับเลือกใช้คำศัพท์เพื่อแสดงความคิดเห็นใน ลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ ๑) การเลือกใช้คำศัพท์เพื่ออ้างถึงคนไทย และ ๒) การเลือกใช้ คำศัพท์เพื่ออ้างถึงคนต่างชาติ

๑) การเลือกใช้คำศัพท์เพื่ออ้างถึงคนไทย

การเลือกใช้ คำศัพท์ เพื่อสื่อถึงคนไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏในข้อมูล ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงคนไทย และการเลือกใช้คำศัพท์บรรยายพฤติกรรมของคนไทย จากข้อมูลพบว่ามี การเลือกใช้ คำศัพท์เพื่อสื่อถึงบุคคลต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทความและมีส่วนในการนำเสนออุดมการณ์ ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงพระมหากษัตริย์ การใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงข้าราชการ และการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงประชาชน การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงคนไทย จะ เป็นการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงบุคคลต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทความและมีส่วนในการ นำเสนออุดมการณ์ ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงพระมหากษัตริย์ การใช้คำศัพท์ เพื่อสื่อถึงข้าราชการ และการใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงประชาชน

- การใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงพระมหากษัตริย์

การใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงพระมหากษัตริย์ พบว่า ในหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์จะใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงพระมหากษัตริย์ด้วยความเคารพว่า “พระมหากษัตริย์” “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” “พระองค์” “สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน” “ภูบาล” “อิศวรศร์” นอกจากนี้จะใช้ถ้อยคำที่ระบุว่าพระมหากษัตริย์คือเจ้าประเทศ จะเห็นได้จากการใช้คำว่า “เจ้าของบ้าน” การที่เลือกใช้คำเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความคิดของผู้เขียนว่า พระมหากษัตริย์คือประมุขของประเทศ ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์เปรียบเสมือนเจ้าของประเทศ เจ้าของแผ่นดิน การใช้คำที่สื่อถึงพระองค์จึงเต็มไปด้วยความเคารพ

ในขณะที่ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงพระมหากษัตริย์ที่หลากหลาย มีทั้งการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงพระมหากษัตริย์ด้วยความเคารพ ได้แก่ “พระมหากษัตริย์” “พระเจ้าแผ่นดิน” “เจ้าแผ่นดิน” “พระองค์ท่าน” การที่ใช้คำศัพท์เหล่านี้ในการสื่อถึงพระมหากษัตริย์นั้นเป็นการใช้คำศัพท์ตามแบบแผนนิยมในการกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ แต่หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ยังมีการเลือกใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า นำมาใช้เพื่อสื่อถึงพระมหากษัตริย์ด้วย ได้แก่ “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ในที่นี้สามารถตีความได้สองลักษณะคือ ผู้เขียนยกย่องพระมหากษัตริย์เทียบเท่าองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า กับอีกนัยหนึ่งเป็นการประชดประชันพระมหากษัตริย์ว่าทำตนเสมอเหมือนพระพุทธเจ้าที่คอยสั่งสอนสัตว์โลก

นอกจากนี้ยังมีการนำชื่อตัวละครในวรรณคดีมาใช้เพื่อสื่อถึงพระมหากษัตริย์ด้วย ได้แก่ “ทศกัณฐ์” “ทศเศียร” ซึ่งเป็นตัวละครในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้เขียนมิได้เลือกใช้คำศัพท์ที่เป็นตัวละครเอก “พระราม” เพื่อสื่อถึงพระมหากษัตริย์ แต่กลับเลือกใช้คำศัพท์ที่เป็นตัวละครฝ่ายตรงกันข้ามกับตัวละครเอก คือ “ทศกัณฐ์” แทน ทั้งนี้ผู้เขียนต้องการสื่อให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์มิใช่ “พระราม” ที่เป็นตัวละครที่มีเมตตา เป็นตัวเอกของเรื่อง แต่กลับเป็นตัวร้ายที่มีจิตใจตรงกันข้ามกับตัวละครเอก

อย่างไรก็ตาม การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่พึงระวังในสังคมไทย แต่ปรากฏว่าผู้เขียนสามารถเลือกใช้คำศัพท์ที่แสดงถึง

ความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อพระมหากษัตริย์ ในขณะเดียวกันเป็นการ
ประชดประชันเสียดสีพระมหากษัตริย์ด้วยเช่นกัน เช่น การเลือกใช้คำว่า “พระเจ้าชีวิต”
ที่ต้องการสื่อว่า พระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของชีวิต แต่ผู้เขียนกลับเลือกที่จะใช้คำว่า
“พระเจ้าชีวิต” เพื่อเพิ่มน้ำหนักของความหมายของคำว่า เป็นยิ่งกว่าเจ้าของชีวิต

- การใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงกลุ่มข้าราชการ

การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงกลุ่มข้าราชการ พบว่า ในหนังสือพิมพ์
สยามออบเซอร์เวอร์ มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงกลุ่มข้าราชการ ๒ ลักษณะคือ กลุ่มที่
เป็นข้าราชการรุ่นใหม่ และข้าราชการทั่วไป กลุ่มแรกจะเป็นกลุ่มนักเรียนที่เรียนจบจาก
ต่างประเทศแล้วเข้ามารับราชการ มีการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงกลุ่มคนเหล่านี้ ได้แก่ “พวก
หนุ่ม ๆ” “พวกนักเรียนเหล่านี้” “พวกนักเรียนยุคแรก” “หมู่คนไทยสมัยใหม่” “คนไทยสมัย
ใหม่ชั้นสูง ๆ” “คนหนุ่มสมัยใหม่ชั้นสูงๆของเรา” “คนชั้นหนุ่ม ๆ” “พวกหนุ่ม ๆ ของเรา”

กลุ่มที่สองจะเป็นกลุ่มข้าราชการทั่วไป มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อ
ถึงข้าราชการ ได้แก่ “ราชการ” “รัฐบาล” “ข้าราชการ” “กองทัพของพระองค์ท่าน”
“ข้าราชการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” “ฝ่ายรัฐบาล” “ทางราชการ” “เสมียน”
“เจ้าพนักงาน” นอกจากนี้มีการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ด้วย ได้แก่
“คนที่อยู่ในตำแหน่งสูงๆ” “คนชั้นผู้ใหญ่” “คนใหญ่คนโต” “ผู้อุปถัมภ์” “ผู้ใหญ่” อย่างไรก็ตาม
ก็ตามผู้เขียนยังได้เลือกใช้คำศัพท์ที่กล่าวถึงกลุ่มข้าราชการที่มีบทบาทในสื่อสิ่งพิมพ์ว่า
เป็นกลุ่มคนที่มีความคิดมีสติปัญญา ได้แก่ “ท่านผู้มีความคิด” “ผู้ทำงานด้วยปากกา”
“ท่านผู้มีสติปัญญาความคิด”

ส่วนหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ มีการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อ
ถึงกลุ่มข้าราชการฝ่ายใน ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีบุญวาสนา มียศถาบรรดาศักดิ์ และรักกลุ่ม
ของตน คำศัพท์ที่เลือกใช้ ได้แก่ “ผู้มีวาสนา” “ท่านที่มีเงินทอง” “ผู้ใหญ่” “ผู้มีบุญวาสนา
มาก” “พวกที่มีบุญวาสนามาก” “ผู้มีอำนาจวาสนา” “พวกเจ้าคุณ” “เจ้าคุณ” “คนที่มีบุญ
วาสนามาก” “ผู้ที่มียศบรรดาศักดิ์วาสนา” “ผู้มีวาสนา”

นอกจากนี้มีการสื่อถึงกลุ่มข้าราชการทั่วไป มีการเลือกใช้คำศัพท์
ที่สื่อถึงข้าราชการ ได้แก่ “ทหารของทศกรรฐ์” “ทหารของทศเศียร” “เจ้าพนักงาน”

“เจ้าหน้าที” และเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงกลุ่มคนที่เห็นด้วยกับความคิดของ “อัครพาทู” ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีนิสัยข่างประจบสอพลอ คำศัพท์ที่นำมาใช้ ได้แก่ “ผู้ใกล้ชิด” “ข้างสอพลอ” “พวกสอพลอ” “พี่เลี้ยง” “คนพวกนี้” “คนจำพวกนั้น” “ข้างอัครพาทู”

- การใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงประชาชน

การเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงประชาชน พบว่า ในหนังสือพิมพ์สยาม ออบเซอร์เวอร์ มีการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงประชาชนว่าเป็นข้าแผ่นดินของพระมหากษัตริย์ มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงประชาชนได้แก่ “ท่านทั้งหลาย” “ชาวเรา” “เรา” “ผู้เป็นไทย” “คนไทยเรา” “เราคนไทย” “คนร่วมชาติ” “ชาวเมืองร่วมชาติของเรา” “คนของเรา” “หมู่ชน” “เราผู้เป็นไทยแท้” “พลเมืองแห่งชาติไทย” “หมู่คนไทย” “ข้าละอออง รุสีพระบาททั้งปวง” “ประชาชนของพระองค์” “สหายผู้ร่วมชาติ” “สหายของข้าพเจ้า” “ท่านผู้เป็นไทยทั้งหลาย” “ราษฎร” “สาธารณชน” “สาธารณชนทั่วไป” “ผู้ร่วมชาติ” “สหายไทย” “พลเมือง” “สามัญ” “บรรดาชายหญิงทุก ๆ ชั้น” “ท่านผู้เป็นสาธารณชน”

ส่วนหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ มีการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงประชาชนว่าเป็นคนไทยอาศัยอยู่ในประเทศไทย มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงประชาชนได้แก่ “คนไทย” “คนร่วมชาติ” “มนุษย์เมืองไทย” “มนุษย์” “ราษฎร” “สาธารณชน” “ชาวเรา” “คนในประเทศสยาม” “สาธารณชนทั่วไป” นอกจากนี้ยังเลือกใช้คำศัพท์ที่บ่งบอกว่าประชาชนเป็นกลุ่มคนที่มีฐานะต่ำเป็นชนชั้น โพร ทาส และเป็นกลุ่มคนที่ไม่มียานาจวาสนา ได้แก่ “โพร” “ผู้น้อย” “ผู้ที่มีวาสนาน้อย” “ผู้มีวาสนาน้อย” “คนมีวาสนาน้อย” “ทาส” “ทาสพระมหากษัตริย์” “โพรฟ้า” “ทาสของพระเจ้าแผ่นดิน” “โพรฟ้าข้าแผ่นดิน” “โพรฟ้าข้าแผ่นดินของพระมหากษัตริย์”

- การใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงประเทศไทย

การใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงประเทศไทย พบว่า หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับ ทั้งสยามออบเซอร์เวอร์ และกรุงเทพฯ เดลิเมล์ ต่างก็เลือกใช้คำศัพท์ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อสื่อถึงประเทศไทยได้แก่ ราชอาณาจักร พระราชอาณาจักร บ้านเกิด เมืองนอน พื้นเมืองเรา ชาติไทย บ้านเมือง เมืองเรา เมืองไทย บ้านเมืองของเรา

ประเทศสยามของเรา ชาตินาเรา ชาติ เมืองไทยของเรา ประเทศเรา ประเทศบ้านเมือง
ของข้าพเจ้า ประชาชาติของท่าน ชาติที่รุ่งเรือง บ้านของข้าพเจ้า ประเทศสยาม แดนไทย
บ้านเมือง ชาติของเรา ประเทศของเรา ประเทศสยาม กรุงสยาม

การใช้คำศัพท์เพื่อบรรยายพฤติกรรมคนไทย ในที่นี้จะเป็นการเลือก
ใช้คำศัพท์เพื่อบรรยายพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทความและมีส่วนใน
การนำเสนออุดมการณ์ ได้แก่ การใช้คำศัพท์บรรยายพฤติกรรมพระมหากษัตริย์
และการใช้คำศัพท์บรรยายพฤติกรรมข้าราชการ

- บรรยายพฤติกรรมพระมหากษัตริย์

การใช้คำศัพท์ในการบรรยายพฤติกรรมของพระมหากษัตริย์
ในหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์นั้น เป็นการเลือกใช้คำศัพท์ที่เต็มไปด้วยความ
เคารพ และการแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ คำศัพท์ที่ใช้บรรยาย
พฤติกรรมของพระมหากษัตริย์ที่ควรเอามาเป็นแบบอย่าง โดยเฉพาะเรื่องของการถ่อม
พระองค์ ที่เป็นคุณสมบัติอันเป็นลักษณะแห่งพระราชอาอย่างหนึ่ง

ตัวอย่าง

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทั้งหลายพระองค์ทรง
ดำรงความเป็นใหญ่ยิ่งในแดนไทยจะหาใครเสมอเหมือนไม่มีแล้ว
พระองค์ก็ยิ่งทรงแสดงความเคารพต่อสมเด็จพระอู่быชัย
พระกรรมวาจาจารย์ พระสงฆ์ทั้งปวง และพระบรมวงศานุวงศ์
ผู้ใหญ่ ทั้งพระองค์ทรงคำนับอภัยเจิมพลทหารบก และองคมนตรี
เรือ และไม่ว่าใครที่ถวายคำนับหรือถวายบังคมในเวลาที่ได้เสด็จผ่าน
พระองค์ก็ทรงรับคำนับอยู่เป็นนิตย์ ในการที่ทรงกระทำเช่นนี้ใคร
จะคิดหรือว่าพระองค์ได้ทรงทำให้เป็นที่เสื่อมเสีย พระเกียรติยศ
ด้วยประการใด ๆ? กลับตรงกันข้ามทุกสมัยทุกคราวที่พระองค์
ทรงแสดงความคำนับถือแก่ผู้ใด การที่ทรงแสดงก็เพิ่มพูนพระ
เกียรติยศ พระเกียรติคุณทุกคราวทุกสมัย เพราะว่าพระองค์ได้ทรง
สำแดงคุณสมบัติอันเป็นลักษณะแห่งพระราชอาอย่างหนึ่ง ซึ่งบรรดา

ปราชญ์ในโบราณสมัยได้สรรเสริญ กล่าวคือ การถ่อมพระองค์ ถึง
แม้ว่าจะไปแห่งใด ๆ การถ่อมตนหรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่าการแสดง
กิริยาเรียบร้อย เป็นของที่เขานิยมกันว่าเป็นความดี” (ถือเกียรติยศ
ไม่มีมูล, อัครพาทู)

ส่วนหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ เลือกใช้คำศัพท์เพื่อบรรยายถึงพฤติกรรม
ของพระมหากษัตริย์โดยสื่อสารผ่านการใช้นามปากกาของพระมหากษัตริย์ คือ
“อัครพาทู” ผู้เขียนมิได้กล่าวถึงพฤติกรรมของพระมหากษัตริย์โดยตรง แต่สิ่งที่จะ
กล่าวถึง “อัครพาทู” แทน โดยเน้นถึงพฤติกรรมที่พระมหากษัตริย์พยายามที่จะนำ
เสนอแนวคิดในเรื่องของการไม่มีเมียลับนั้นเป็นเรื่องที่ดี แต่ผู้เขียนกลับใช้คำบรรยาย
พฤติกรรมของพระมหากษัตริย์ว่า ถ้าไม่มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจริงแล้ว ก็ไม่ควร
ที่จะมาสั่งสอนผู้อื่นให้ประพฤติหรือปฏิบัติตาม

ตัวอย่าง

“การที่ข้าพเจ้าต้องการให้อัครพาทูตำคนจำพวกนี้ให้มาก ๆ
ยิ่งกว่าพวกมีเมียลับนั้น ก็เพราะข้าพเจ้าเห็นว่าสำคัญนัก เมื่อเหตุ
นั้นยังมีอยู่มากตราบใดก็เป็นทางผลาญชาติยิ่งกว่าไฟสุมนอน เป็น
เครื่องเดือดร้อนของสาธารณชนได้มาก เมื่อผู้ใหญ่ไม่รู้จักความจริง
กระทำไปเป็นต้น การที่สั่งสอนกันให้รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
ก็จะเป็นอันสำเร็จได้ด้วยนำคำพูดเล่น ๆ เท่านั้น จึงควรกำจัดเสียโดย
เร็วยิ่งกว่าการมีเมียลับ” (ล้อติดโคลน, โคนันทวิศาล)

- บรรยายพฤติกรรมของกลุ่มข้าราชการ

การเลือกใช้คำศัพท์ในการบรรยายพฤติกรรมของกลุ่มข้าราชการ
พบว่า ในหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ มีการใช้คำศัพท์เพื่อบรรยายพฤติกรรมของ
ข้าราชการในทางลบ ได้แก่ การกล่าวถึงพฤติกรรมที่ข้าราชการมีความเข้าใจผิดว่า คน
ที่มีการศึกษาต้องแสดงความฉลาดด้วยการไม่เคารพผู้ใหญ่ หากใครไปหาที่บ้านตาม
ประเพณีไทยที่มีการไปมาหาสู่กันก็เรียกว่าเป็น “หัวประจบ” และในเรื่องของพฤติกรรม
ของข้าราชการที่นิยมมีเมียลับ ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี และเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์

ตัวอย่าง

“เพราะฉะนั้นต่อมาในไม่ช้า จึงกลายเป็นธรรมเนียมว่าถ้าจะแสดงตนว่าเป็นคนมีสติปัญญาและได้รับการศึกษาแล้ว ก็จำเป็นต้องแสดงกิริยาวาจางอันหยาบคาย ปราศจากความนับถือต่อผู้ที่มีอายุหรือ ผู้ที่สูงกว่า ร้ายกว่านั้น ถ้าผู้ใดไปหาใครที่บ้าน แม้จะไปด้วยความรักใคร่ชอบพอก็ถูกเรียกว่าเป็น หัวประจบ”
(ถือเกียรติยศไม่มีมูล, อัครพาทุ)

ส่วนหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ เลือกใช้คำศัพท์ในการบรรยายพฤติกรรมของข้าราชการในทางลบ คำศัพท์ที่เลือกใช้เป็นคำศัพท์ที่แสดงให้เห็นว่า ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่กำลังรังแกข้าราชการชั้นผู้น้อย เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม แต่พฤติกรรมเหล่านี้ยังคงปรากฏอยู่ในสังคมไทย คำศัพท์ที่ใช้บรรยายพฤติกรรมข้าราชการที่ประพฤติดังกล่าวไม่เหมาะสม เช่น “เบียดเบียน” “ข่มขี้”

ตัวอย่าง

“ผู้ใหญ่เบียดเบียนผู้น้อย ผู้มีวาสนาข่มขี้ผู้น้อย ด้วยอำนาจแห่งทางอ้อมจนผู้น้อยตกอยู่ในหายนะ ผู้มีวาสนาเชื่อฟังแต่ผู้ใกล้ชิดหาได้เอาหามาพึ่งคนห่างและคนอันต่ำไม่ จนทำให้ปราศจากความรู้จักจริงในสิ่งซึ่งเป็นจริง ถ้าผู้ใดมีวาสนาบารมีขึ้นก็ชอบคบหาคณะให้มาก บำเพ็ญกุศลแต่ในพวกในหมู่ในคณะของตน ผู้อื่นที่ถือตัวเป็นกลางก็เกียจกันเสีย” (ล้อติดโคลน, โคนันทรวิศาล)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังใช้คำบรรยายพฤติกรรมของข้าราชการบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของผู้เขียนว่ามีพฤติกรรมที่น่ารังเกียจ และตั้งตนเป็นกลุ่มเป็นคณะที่มีอำนาจมากสามารถประพฤติดังไรก็ได้ไม่มีความผิด ดังเช่น ผู้เขียนเลือกใช้คำศัพท์ว่า “พวกมีบุญวาสนาหรือถือว่าใครเล่นด่าได้ จะกระทืบใครเล่นก็กระทืบได้”

ตัวอย่าง

“ตั้งแต่โคนันทวีศาล คือข้าพเจ้าเขียนเรื่องล้อติดโคลน ทั้งอศวกพาหุขึ้นข้อเดียว พวกของท่านเองรุมกันด่าบังหาว่าเป็น สัตว์เดรัจฉานบ้าง เป็นเถนเทวทัตบ้าง ฟังออกจากกลีบเมฆบ้าง เป็นคนโหดร้ายบ้าง จะกระต๊อบเสียบ้าง จะเอาน้ำห้องร่องสาตบ้าง เทียวสืบทาตัวโคนันทวีศาลบ้าง นี่ไม่ใช่พวกมีบุญวาสนา หรือถือว่า ต่ำใครเล่นด่าได้ จะกระต๊อบใครเล่นก็กระต๊อบได้ ดูรับอาสาารวกับ ทหารทศกรรฐ์ อ้ายบ้างอวดฤทธิ์เดชจะทำสงครามโดยลำพัง ตนเอง ห้ามมิให้ผู้อื่นช่วย ขอให้ท่านผู้อ่านพึงพิเคราะห์ดูเถิด ว่า พวกเหล่านี้ไม่ผิดอะไรกับทหารทศเศียร กิริยาที่ท่านแสดงออกมา ต่าง ๆ นั้น ดูประหนึ่งว่าถ้ารู้ว่าใครเป็นโคนันทวีศาลแล้ว จะกดขี่เสีย ให้ล้มมาตราัยจม” (ล้อติดโคลน, โคนันทวีศาล)

๒) การเลือกใช้คำศัพท์เพื่ออ้างถึงคนต่างชาติ

การเลือกใช้คำศัพท์ในที่นี้คือ การที่หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ และหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ เลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงคนต่างชาติในสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ที่ใช้สื่อคนต่างชาติ และการเลือกใช้คำศัพท์บรรยายพฤติกรรมของคนต่างชาติ

การเลือกใช้คำศัพท์ที่ใช้สื่อถึงคนต่างชาติ

การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อสื่อถึงคนต่างชาติ พบว่า หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงชื่อประเทศโดยตรงหรือชื่อทวีป ได้แก่ “อเมริกา” “ญี่ปุ่น” “ชาวยุโรป” “ฝรั่ง” และมีการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงว่ากลุ่มคนเหล่านี้เป็นคนละกลุ่มกับประเทศไทย ได้แก่ “คนชาติอื่น” “คนต่างชาติ” “ชาวต่างชาติ” “ชาวต่างภาษา” “ชาวชาติอื่น” “ชนชาติอื่น” “ชาวต่างประเทศ” “คนร่วมธงของเขา” “เขา” ในขณะที่เมื่อกล่าวถึงประเทศจีน ผู้เขียนเลือกใช้คำศัพท์ที่เป็นคนละกลุ่มกับตนเอง และเลือกใช้ชื่อประเทศมากกว่าถึงโดยตรง ได้แก่ “ข้างจีน” ในขณะที่เดียวกันก็ถือว่า “จีน” เป็นมิตร เป็นกลุ่มเดียวกัน ได้แก่ “สหายจีน”

ส่วนหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ มีการเลือกใช้คำศัพท์ในการสื่อถึงชาวต่างชาติคล้ายคลึงกับหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ กล่าวคือ มีการใช้คำศัพท์ที่สื่อถึงว่ากลุ่มคนเหล่านี้เป็นคนละกลุ่มกับประเทศไทย ได้แก่ “ชาวต่างชาติ” “เขา” และนิยมใช้คำว่า “ฝรั่ง” เพื่อสื่อถึงคนต่างชาติทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น “ฝรั่ง” “เมืองฝรั่ง” “ราษฎรฝรั่ง”

จากการเลือกใช้คำศัพท์ที่กล่าวถึงคนต่างชาติของหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับ จะเห็นได้ว่า คำที่เลือกมาใช้นั้นได้นำเสนอภาพของคนไทยและคนต่างชาติแตกต่างกัน เสมือนเป็นคนละกลุ่มกันซึ่งผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องชุดความคิดเรื่องความเป็นพวกเราพวกเรา

การใช้คำศัพท์บรรยายพฤติกรรมคนต่างชาติ

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ เลือกใช้คำศัพท์เพื่อบรรยายพฤติกรรมชาวต่างชาติว่า มีพฤติกรรมบางอย่างที่ควรเอาเป็นแบบอย่าง มีนิสัยที่ขยันและสามารถทำงานได้ดี

ตัวอย่าง

“ความนิยมฝรั่งนี้ได้เริ่มบังเกิดขึ้นแต่ความพอใจในความสะดวกสบายของเรา ในเวลาที่เราแรกเริ่มใช้วิธีฝรั่งมาบำรุงปกครองบ้านเมืองของเรานั้น ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่มีคนน้อยตัวซึ่งรู้จักใช้วิธีนั้น ๆ และก็เป็นที่ธรรมดาที่เราต้องจ้างฝรั่งเข้ามาแนะนำสู่ทางให้เราเดิน ชาวยุโรปได้นำนิสัยที่ขยันและความสามารถทำการทำงานได้มากเข้ามากับเขาด้วย คนไทยผู้ที่เกียจคร้านอยู่โดยนิสัยแล้วจึงนิยมมาก เพราะฉะนั้นคนไทยได้เริ่มชอบคล้ายฝรั่ง คล้าย ๆ กับที่เราชอบใช้เงิน แต่ฝรั่งได้เปรียบที่มีสองความคิดดีกว่าเงินเป็นอันมาก” (การทำตนให้ต่ำต้อย, อัศวพาหุ)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังเลือกใช้คำศัพท์ในการบรรยายพฤติกรรมของชาวต่างชาติที่ไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง โดยยกตัวอย่างให้เห็นพฤติกรรมของ “ฝรั่ง” และ “อเมริกา” ที่มีความประพฤติที่ไม่ดี คำศัพท์ที่เลือกใช้บรรยายพฤติกรรม เช่น “ประพฤติให้เลวทราม

ตำข้าวแม่เสมอกับเดียร์จางาน” “ถ้าปรารถนาสิ่งใดซึ่งมีใช้ของตนเอง ก็หยิบเอาเสียเฉย ๆ ได้ โดยแก้ตัวว่าตนเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งผู้ใด” เป็นต้น

ตัวอย่าง

“ไม่ต้องสงสัยเลยความเห็นที่ประหลาดที่สุดนั้น ก็คือความเห็นที่ว่าถ้าสามารถจะอ้างว่าเอาอย่างฝรั่งขึ้นเป็นข้อแก้ตัวได้แล้ว จะประพฤติให้เลวทรามตำข้าวแม่เสมอกับเดียร์จางานก็ทำได้ ยกตัวอย่าง ถ้าต้องการจะเมาก็ไปเชิญเอาพวกฟองมาสัก ๓ หรือ ๔ คน แล้วก็ดื่มให้กัน” จนทุกคนลงนอนกลิ้งอยู่ใต้โต๊ะเก้าอี้กับพื้นหรือกับดิน ซึ่งดูราวกับสัตว์ที่เขาฆ่าแล้วนั้นก็ทำได้ หรืออีกอย่าง ๑ เมื่อกล่าวเท็จกลับชมตนเองว่า ค่อนข้างแหลมอยู่ หรือมีจะนั้น ถ้าปรารถนาสิ่งใดซึ่งมีใช้ของตนเอง ก็หยิบเอาเสียเฉย ๆ ได้ โดยแก้ตัวว่าตนเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งผู้ใด “จะไปนั่งคอยถือประเพณีอันล่วงสมัยของคนพื้นเมืองเขาเรื่องอะไร?” ถ้าแม้มีสาเหตุแค่นี้คือเป็นส่วนตัวอยู่กับผู้ใด เข้าใจว่าถ้าตรงไปเอาปิ่นยังมันเสียแล้ว คนทั้งหลายก็จะกลับเห็นชอบด้วยกับตน เพราะในอเมริกาเขาทำกันอย่างนั้น” (ความเห็นผิด, อัครพาทู)

ส่วน “คนจีน” นั้น ผู้เขียนมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ไม่นำเอาแบบอย่าง โดยเลือกใช้คำศัพท์ในการบรรยายถึงพฤติกรรมของคนจีนที่มีพฤติกรรมที่ไม่ทันสมัย ยังคงนับถือและบูชาในสิ่งที่ไม่น่าเชื่อถือ ดังนั้นคนไทยจึงไม่ควรที่จะไปประพฤดิหรือปฏิบัติตาม

ตัวอย่าง

“เมื่อเราพยายามจะเดินให้ทันสมัย และทำตัวของเราให้เป็นคนทันสมัยที่สุดที่จะทำได้ขณะนี้แล้ว ท่านจะไม่เห็นด้วยหรือว่าถึงเวลาแล้วที่เราควรจะเลิกบูชาหนังสืออันเป็นลัทธิแห่งโบราณสมัย? การที่ข้างจีนจะคิดอย่างไร หรือทำอะไรในเมืองจีนของเขาหรือในที่ใด ๆ นั้น ไม่เป็นข้อที่เราจะคำนึงเลย ถ้าข้างจีนเขาจะยังคงถือประเพณีเดิมของเขา บูชาหนังสือราวกับเจ้าหรือเขียนอะไรอันหนึ่ง และ

นับถือบรรดาผู้ที่เขียนหนังสือเป็น ว่าเป็นปราชญ์หรืออินแสทั้งนั้น ก็ข้างเขาเป็นไร เราผู้เป็นไทยไม่จำเป็นจะต้องเดินพร้อมกับเงินไม่ใช่ หรือ เราควรจะใช้ความคิดไตร่ตรองวางหนังสือและผู้เขียนหนังสือ ไว้ในที่อันควร” (การบูชาหนังสือจนเกินเหตุ, อัครพาหุ)

ทางด้านหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่บรรยายถึง พฤติกรรมของชาวต่างชาติว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ชาวต่างชาติประพฤตินั้นเป็นเรื่อง ธรรมดาของโลก ถึงแม้บ้านเมืองของเขาจะมีความเจริญรุ่งเรืองเพียงใด ความ ประพฤติบางอย่างก็ถือว่าเป็นเรื่องปกติ ดังเช่น ในเรื่องของการมีเมียลับ ที่มีการใช้ คำศัพท์สื่อถึงพฤติกรรมเหล่านี้ว่า ชาวต่างชาติต่างก็ประพฤติกันทั้งนั้น ดังนั้นจึงไม่ใช่ เรื่องที่เสียหาย อาจกล่าวได้ว่าผู้เขียนใช้คำบรรยายพฤติกรรมชาวต่างชาติในทางลบแต่ ในขณะเดียวกันก็กล่าวว่าเป็นเรื่องธรรมดา

ตัวอย่าง

“ตามธรรมดาโลกมนุษย์จะยังละเว้นกันไม่ได้ตลอด อย่าวว่า แต่ประเทศเราเลย ถึงเมืองฝรั่งก็มีเมียลับกันถมไป ข้าพวกเรบาง คนที่ไปเมืองฝรั่งก็ไปพลอยมีเมียลับจนผืดผอมอยู่ เดียวนี้ก็มีที่ ข้าพเจ้ากล่าวมานี้มิใช่อยากให้ชาวเราเอาธรรมเนียมที่ไม่ดีของเขา มาเป็นสรณะของเราที่หาไม่ได้ เป็นแต่ชี้ให้เห็นว่าถึงเมืองศิวิไลซ์ยิ่ง กว่าเรา ก็ยังเป็นอยู่เช่นนี้เหมือนกัน” (ล้อติดโคลน)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การเลือกใช้คำศัพท์เป็นสิ่งที่สำคัญมากในการวิเคราะห์ว่า ผู้เขียนมีความคิดอย่างไร และต้องการสื่อความคิดใดให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ ทั้งนี้คำศัพท์ ยังเป็นการบ่งบอกชุดความคิดที่แฝงอยู่ในรูปภาษาที่ผู้เขียนเลือกใช้ด้วย ดังจะเห็นได้ จากหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับนั้น ต่างก็มีการเลือกใช้คำศัพท์ที่ต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ว่าผู้เขียนต้องการที่จะสื่อสารสารนี้ไปให้แก่ผู้ใด และมีวัตถุประสงค์ใดในการสื่อสาร

๒.๒ การใช้อุปสรรค

Lakoff and Johnson (1988, p. 7-8) กล่าวว่า “การใช้อุปสรรคไม่เพียง แต่เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ช่วยสร้างจินตภาพเท่านั้น แต่อุปสรรคยังเป็นเรื่องที่

เกี่ยวข้องกับความคิดและวิธีการมองโลกของคนในสังคมซึ่งมีลักษณะเป็นความเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการเรียนรู้ของผู้ใช้ภาษาในแต่ละสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นการใช้อุปสรรคจึงเป็นอีกกลวิธีหนึ่งในการนำเสนออุดมการณ์ เพราะผู้อ่านต้องเชื่อมโยงคุณลักษณะของแบบเปรียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบใช้ความคิดหรือประสบการณ์รับรู้ของตนที่มีอยู่ทำให้เกิดมุมมองและสามารถกำหนดความคิดของผู้อ่านได้ จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามีการใช้อุปสรรคในการนำเสนออุดมการณ์ ได้แก่ อุปสรรคเกี่ยวกับการต่อสู้/สงคราม อุปสรรคเกี่ยวกับละคร อุปสรรคเกี่ยวกับการเดินทาง อุปสรรคเกี่ยวกับกีฬา

อุปสรรคเกี่ยวกับการเดินทาง จากข้อมูลที่น่าวิเคราะห์พบว่ามีการใช้วงคำศัพท์ที่เกี่ยวกับการเดินทาง ได้แก่ คำว่า “การเดินทาง” “อันตราย” “ทางเดียวกัน” “ดำเนินไป” “ก้าวหน้า” “ทาง” “อุปสรรค” “เคลื่อน” “เร็ว” “ช้า” “ขับ” “รถ” “ฝั่ง” “ถนน” มาใช้กับประเทศชาติ การเลือกใช้คำศัพท์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ว่าเปรียบเทียบประเทศชาติกับการเดินทางเป็นการเริ่มต้นดำเนินชีวิต มีการเริ่มต้นเดินทาง และมีเป้าหมายของชีวิตที่กำหนดหรือวาดหวังไว้ ในระหว่างการเดินทางอาจพบอุปสรรคต่าง ๆ แต่ก็ต้องพยายามฝ่าฟันไปให้ถึงจุดหมาย นอกจากนี้ยังเป็นการเปรียบเทียบประเทศชาติกับรถ ซึ่งต้องมีผู้ขับรด นำรถไปในทิศทางที่ถูกต้อง

อุปสรรคเกี่ยวกับการต่อสู้/สงคราม จากข้อมูลที่น่าวิเคราะห์พบว่ามีการใช้วงคำศัพท์ที่เกี่ยวกับการต่อสู้ ได้แก่ คำว่า “สู้” “ศัตรู” “ตอบโต้” “คืนรถต่อสู้” “ต่อสู้” “สงคราม” “เป้าหมาย” “ชัยชนะ” “ฝ่ายตรงกันข้าม” “ประจัญบาน” “ปืน” “ดินระเบิด” “ยิง” “ปืนใหญ่” มาใช้กับการจัดการกับความคิดและพฤติกรรมของข้าราชการในสมัยรัชกาลที่ ๖ ที่มีการเลียนแบบต่างชาติโดยที่ไม่มีการไตร่ตรองว่าสิ่งใดควรเอาแบบอย่าง และสิ่งใดไม่ควรเอาแบบอย่าง การพยายามเอาชนะความคิดที่ผิดของข้าราชการให้ปรับเปลี่ยนความคิดใหม่ และหันมาเห็นด้วยกับ “อัสวพาทู” โดยมองว่าฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย และมีความคิดเห็นที่ไม่ถูกต้องนั้นเป็นคนละฝ่ายกับตน มีการแสดงการเชื่อมโยงให้เห็นว่า ผู้เขียน (อัสวพาทู) เป็นผู้ทำสงครามหรือผู้ต่อสู้ คู่ต่อสู้คือข้าราชการที่มีความคิดและพฤติกรรมที่ไม่ดี รวมไปถึงกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของตน มีแนวคิด “ความเป็นชาติไทย” และข้อเท็จจริงเป็นอาวุธหรือผู้ช่วยทำสงคราม

จะเห็นได้ว่า การใช้อุปสรรคเกี่ยวกับการต่อสู้/สงคราม นอกจากจะช่วยเน้นภาพความของคนที่ไม่พอใจและไม่เห็นด้วยกับความคิดของ “อัครพาทู” แล้ว ยังเป็นการเสียดสีกลุ่มคนดังกล่าวที่ไม่ต่อสู้อย่างสมศักดิ์ศรี แต่เป็นการต่อสู้แบบกองโจร คือการลอบทำร้าย โดยการเปรียบเทียบการต่อสู้ในครั้งนี้เป็นการ “ขุดอุโมงค์วางดินระเบิด” มิใช่การต่อสู้อย่างกล้าหาญที่ต้องใช้ “การประจัญบานด้วยปลายดาบหรือยิงต่อสู้ด้วยปืนใหญ่”

อุปสรรคเกี่ยวกับละคร จากข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์พบว่า มีการใช้วงศัพท์เกี่ยวกับละคร โดยเฉพาะ “โขน” และ “ยี่เก” ได้แก่ “โรงโขน” “แต่งตัว” “หัวโขน” “เต็น” “จำอวด” “ตลก” “ยี่เก” “เล่น” “ตัวโขนละคร” “ตลกยี่เก” มาใช้กับการเขียนบทความแสดงความคิดเห็นโดยเปรียบหนังสือพิมพ์เหมือนกับโรงละคร เนื้อหาในการแสดงความคิดเห็นของทั้งสองฝ่าย คือ การแสดง “จำอวด” หรือ “ตลก” การที่ใส่ความคิดเห็นต่าง ๆ เท่ากับเป็นการ “แต่งตัว” เพื่อให้ “ตัวโขนละคร” ออกมาสนุกสนาน

จะเห็นได้ว่า นอกจากจะมีการใช้อุปสรรคเกี่ยวกับละครมาใช้แล้ว ผู้เขียนยังต้องการเสียดสี “อัครพาทู” ด้วย เพราะประชาชนจะรู้ว่าพระมหากษัตริย์โปรด “โขน” มาก ดังนั้นการที่ “โค่นนทวิศาล” เลือกที่จะนำเอา “โรงโขน” มาเปรียบเทียบกับ “ประเทศชาติ” จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่า ผู้เขียนต้องการที่จะสื่อความคิดที่แฝงอยู่ในรูปภาษาที่ปรากฏได้อย่างชัดเจน

อุปสรรคเกี่ยวกับกีฬา จากข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์พบว่ามีการใช้วงศัพท์ที่เกี่ยวกับกีฬา ซึ่งกีฬาที่กล่าวถึงนี้คือการชกมวย ได้แก่ คำว่า “มวย” “มวยหมู” “ออกเต็น” “ตั้งท่า” “เพลง” มาใช้กับการแสดงความคิดเห็นของทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ทั้งทางหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ และหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ เป็นคู่แข่งกัน การเลือกใช้คำศัพท์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ว่าเปรียบเทียบการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับกับการแข่งขันชกมวย หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับเป็นนักกีฬา ซึ่งกีฬาชกมวยจะเป็นการแข่งขันตัวต่อตัว ผู้เข้าแข่งขันมีเพียงฝ่ายละหนึ่งคน ก่อนการแข่งขันจะมีการตั้งท่าเตรียมชก และชกกันจนหมดหนึ่งเพลง แสดงว่าหมดชกนั้น แต่การที่ผู้เขียนได้เลือกใช้คำศัพท์ “มวยหมู” นั้น แสดงว่าต้องการสื่อมโนทัศน์ให้เห็นว่า ในการแสดงความคิดเห็นครั้งนี้ฝ่ายของตนมีผู้ชกเพียงคนเดียว

ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งมีกันหลายคน แต่ตนก็รอให้อีกฝ่ายนั้นช่วยกันแสดงความคิดเห็นจนเสร็จสิ้นก่อน แล้วตนถึงจะเริ่มแสดงความคิดเห็นบ้าง

จากการวิเคราะห์การใช้อุปสรรคทั้งหมด พบว่า กลวิธีการใช้อุปสรรคนี้มีส่วนสำคัญในการนำเสนออุดมการณ์เกี่ยวกับ “ความเป็นชาติไทย” อย่างหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนจากหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับต่างก็มีกลวิธีการใช้ถ้อยคำอุปสรรคเพื่อสื่ออุปสรรคที่ต่างกันเพื่อต้องการโน้มน้าวใจผู้อ่านให้คล้อยตามความคิดของตน ดังที่ Richardson (2007) อธิบายว่า “ในการรายงานข่าว การใช้อุปสรรคอาจจัดเป็นการใช้รูปแบบภาษาวาทศิลป์ประเภทหนึ่งเพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านยอมรับว่า การบรรยายและการตีความของหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่มีความเหมาะสม” จากคำกล่าวนี้นี้สอดคล้องกับผลของการศึกษาข้อมูลที่เราพบว่า หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับต่างก็เลือกใช้กลวิธีทางภาษาโดยการใช้อุปสรรคในการโน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเกิดความคล้อยตามกับความคิดเห็นของตน

๒.๓ การใช้สำนวน

การใช้สำนวน หมายถึง คำหรือกลุ่มคำที่ใช้ในความหมายที่แตกต่างไปจากที่ใช้ปกติ หรือใช้ในความหมายที่มีได้เกิดจากความหมายปกติของคำที่ประกอบอยู่ ความหมายที่ต่างต่างนั้นมักเป็นไปในลักษณะเปรียบเทียบและใช้กันอย่างแพร่หลายจนผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้ทันที

จากข้อมูลพบว่า ทั้งหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ และหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ มีการใช้สำนวนในการเปรียบเทียบให้เห็นภาพของข้าราชการได้ชัดเจนขึ้น เช่น ในหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์อัครวาหุจะใช้สำนวน “หัวประจบ” และ “นกแก้ว” ในการช่วยบรรยายเกี่ยวกับพฤติกรรมของข้าราชการที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสม หรือการใช้สำนวน “ภูเขาเลากา” ในการอธิบายและให้เห็นว่าฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของตนนั้นมีจำนวนมากเพียงใด

ส่วนหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์จะใช้สำนวนในการกล่าวถึงพฤติกรรมของกลุ่มคนที่เห็นด้วยกับความคิดของ “อัครวาหุ” และแสดงความเห็นสนับสนุน “อัครวาหุ” ด้วยการตั้งเป็นกลุ่มคณะและใช้ถ้อยคำที่รุนแรงในการแสดงความคิดเห็น

ตอบโต้หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ดังนั้นจึงใช้สำนวน “ฝนตกชุกหมูไหล พวกจัญไร มาพบกันเข้า” เพื่อต้องการสื่อให้เห็นภาพว่า กลุ่มคนที่ออกมาแสดงความไม่เห็นด้วยกับ หนังสือพิมพ์ของตนนั้นเปรียบเหมือนกับ การรวมเอาสิ่งที่ไม่ดีเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้เกิด เรื่องเหลวไหล เตือดร้อนกันไปทั่ว สำนวนที่ใช้นี้เป็นสำนวนที่นำเสนอภาพผู้ที่สนับสนุน “อัครพาทู” ในทางลบ

๒.๔ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน

Panpothong (1996) กล่าวไว้ว่า ถ้อยคำนัยผกผัน หมายรวมถึง ๑) การพูดอย่างหนึ่งแต่หมายความว่าตรงกันข้าม หรือการพูดสิ่งที่ผู้พูดเชื่อว่าเป็นเท็จ เช่น พูดว่า “ดี” แต่หมายความว่า “เลว” หรือก็คือผู้พูดไม่ได้เชื่อว่า “ดี” ตามที่ตนกล่าว ถ้อยคำนัย ผกผันต่างจากถ้อยคำที่เป็นเท็จตรงที่ผู้พูดจะต้องให้ผู้ฟังรู้ว่าตนต้องการหมายความตรง กันข้าม และ ๒) การแสดงวจนกรรรมต่าง ๆ โดยละเมียดเจือปนไขความจริงใจของ วจนกรรรมประเภทนั้น เช่น การกล่าวขอบคุณในสถานการณ์ที่ผู้ฟังเพิ่งทำสิ่งที่ เป็นผล ร้ายต่อผู้พูดและผู้พูดไม่ได้รู้สึกขอบคุณต่อการกระทำนั้น หรือการขอร้องให้ผู้ฟังทำ อย่างใดอย่างหนึ่งในปรบพที่ผู้พูดไม่ต้องการให้ทำเช่นนั้นจริง หรือต้องการให้ทำตรง กันข้าม เป็นต้น

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ในหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ มีการใช้ ถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อต้องการประชดประชันข้าราชการที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ทั้งที่เป็นการพูดอย่างหนึ่งแต่หมายความว่าอีกอย่างหนึ่ง และ การละเมียดเจือปนไขความจริงใจของวจนกรรรมในประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะวจนกรรรม การชม และวจนกรรรมการขอบคุณ ที่รูปภาษากับการสื่อเจตนาไม่ตรงกัน

ตัวอย่าง

“คนที่ปรารถนาถึงความจนมากที่สุดนั่น ต้องนับว่าเป็นคนที่ฝัน ไปว่าตัวจนเท่านั้น เขาจนด้วยเหตุที่เขาสุรุ่ยสุร่ายใช้จ่ายในค่างู่งหม งดงามเกินความจำเป็น บ้านเรือนก็มีอยู่หลายแห่ง ซึ่งถ้าเขาจะไม่มี เมียสักหลาย ๆ คนแล้ว แห่งเดียวก็จะเป็นอันพอเพียงเงินของเขา มีเท่าใดก็เล่นการพนันหมด ...ข้าพเจ้าก็อยากจะได้ใครกล่าวต่อท่านว่า

“อย่าได้หลงเชื่อเขาเลย! คนชนิดนี้ถึงแม้ว่าจะได้ผลประโยชน์ปีละตั้งล้าน ก็ยังนึกว่าตัวจน” (ความจนไม่จริง, อัครพาทู)

“ส่วนหญิงเล่า ถ้าหากเป็นมารดาที่ดี (สาวที่ยังมีมารดาเช่นนี้อยู่อีกมาก) ก็ต้องทำอย่างดีที่สุดที่จะทำได้ ถึงแม้ว่าผิวซึ่งโดยธรรมชาติของมนุษย์ควรจะมาช่วยเขาบำรุงลูก ไม่นำพา เขาก็สู้อุตส่าห์เลี้ยงดูรักษาลูกไปโดยลำพัง เด็กคนใดที่มีมารดาดังเช่นนี้ก็นับว่าเป็นเคราะห์ดีอย่างที่สุด” (ความไม่รับผิดชอบของมารดาบิดา, อัครพาทู)

ในขณะที่หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯเดลิเมล์ มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันเพื่อประชดประชันพฤติกรรมของ “อัครพาทู” มีทั้งการใช้รูปภาพในการแสดงการของร้องแแต่ละเมียดเนียนไขความจริงใจ ดังตัวอย่างที่ใช้คำว่า “อาราธนา” ซึ่งจะใช้กับการเชื่อเชิญหรือการอ้อนวอนมักใช้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ในที่นี้ใช้กับการ “ต่อว่า” พฤติกรรมของ “อัครพาทู”

ตัวอย่าง

“ถ้าผู้ใดมีอำนาจวาสนาบารมีขึ้นก็ขอบคบหาคณะให้มาก บำเพ็ญกุศลแต่ในพวกในหมู่คณะของตน ผู้อื่นที่ถือตัวเป็นกลางก็เกียจกันเสีย ข้าพเจ้าเห็นว่ากิเลสเหล่านี้ยังหนาแน่นอยู่ในหมู่มนุษย์เรา เบื้องต้น อัครพาทูแม้จะเป็นคนตั้งใจดีแล้ว ขออาราธนาท่านคนจำพวกนี้ให้มาก ๆ จะมีประโยชน์ดีกว่าไปตาข่ายสิ่งที่เป็นไปไม่ได้” (ล้อติดโคลน, โคนันทวิศาล)

“ข้อความหรือถ้อยคำของโคคูคุกราชในสยามออบเซอร์เวอรั้นั้นมีผู้เห็นว่าน่าจะเขียนด้วยกำลังโลหิตในเส้นประสาทแล่นแรงไปหน่อย แต่ก็ขอขอบใจที่มีถึงหลักสมบัติผู้ดีเสียทีเดียว” (ล้อติดโคลน, โคนันทวิศาล)

“ก็การที่ข้าพเจ้าต้องการให้อัครพาทูดำคนจำพวกนั้น (คือคนจำพวกที่ข้าพเจ้ายกมาเป็นอุทาหรณ์) ดังได้เขียนไว้ข้างบนนี้”

ให้มากนั้นก็เพราะข้าพเจ้ารู้สึกว่ายศพรหมไม่เป็นคนจำพวกนั้น คงมีอำนาจวาสนาพอที่จะตำคนจำพวกนั้นได้ถนัดจึงขอให้ตำ ถ้าถือว่า ยศพรหมเป็นคนจำพวกนั้นจะขอให้ยศพรหมตำตัวเองจะสำเร็จได้อย่างไร น่าที่ยศพรหมจะภูมิใจอีกชั้นหนึ่ง ที่เขาให้เกียรติยศเช่นนี้” (ล้อติดโคลน, โคนันทวิศาล)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ทั้ง “ยศพรหม” และ “โคนันทวิศาล” ต่างก็ใช้ถ้อยค่านัยผกผันเพื่อสื่อเจตนาประชดประชัน ต้องการโจมตีให้ผู้ฟังรู้สึกเจ็บปวดด้วยถ้อยค่านัยผกผัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการประชดประชันเป็นเป้าหมายหนึ่งของการใช้ถ้อยค่านัยผกผัน ดังนั้นการที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็ใช้ถ้อยค่านัยผกผันเพื่อสื่อถึงพฤติกรรมของแต่ละฝ่าย แต่เป้าหมายของกลุ่มที่โจมตีต่างกัน กล่าวคือ “ยศพรหม” จะใช้ถ้อยค่านัยผกผันเพื่อสื่อถึงข้าราชการที่ประพฤตินั้นไม่เหมาะสม ในขณะที่ “โคนันทวิศาล” จะใช้เพื่อสื่อถึง “ยศพรหม” โดยตรง

๒.๕ การใช้นามนัย

Charteris-Black (2005, p. 27) อธิบายว่า “นามนัย คือ การที่คำคำหนึ่งใช้แทนคำอีกคำหนึ่ง ทั้งสองคำนั้นอยู่ในวงความหมายเดียวกัน” จากการศึกษาวาทกรรมความเป็นชาติไทยในโคลนติดล้อ ล้อติดโคลนและเรื่องสืบเนื่อง พบว่ามีการใช้ นามนัยที่สื่อมโนทัศน์ “รัฐบาล” แทน “พระมหากษัตริย์”

ตัวอย่าง

“อีกประการหนึ่ง ทั้งกองทัพบกและในพระราชสำนักในเวลา นั้นมีกฎข้อบังคับในเรื่องการจดทะเบียนภรรยาแล้ว และข้าพเจ้าเชื่อ แน่นว่า ถ้าสาธารณชนแสดงความปรารถนาที่จะให้มีการจดทะเบียน ภรรยาสำหรับใช้ทั่วไปแล้ว รัฐบาลก็คงจะรีบจัดการออกกฎหมายในเรื่องจดทะเบียน การแต่งงาน ซึ่งข้าพเจ้าได้ทราบที่รัฐบาลกำลัง ดำริแล้ว” (แต่งงานชั่วคราว, ยศพรหม)

เมื่อพิจารณาในแง่หน้าที่ของการใช้นามนัย “รัฐบาล” แทน “พระมหากษัตริย์” พบว่า การแทนพระมหากษัตริย์ด้วยรัฐบาลในที่นี้ช่วยให้เห็นว่าการดำเนินงานของรัฐบาล คือ การดำเนินการในนามของพระมหากษัตริย์ ที่องค์ประกอบทุกอย่างในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือสถาบันต่าง ๆ มีความรับผิดชอบร่วมกันในลักษณะเป็นหนึ่งเดียวกันโดยที่รัฐบาลอยู่ภายใต้การควบคุมของพระมหากษัตริย์ เพราะประเทศไทยในสมัยนั้นมีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของประเทศ มีอำนาจสูงสุด ถึงแม้ว่าในยุคสมัยนั้นจะมีการกระจายอำนาจการปกครองไปตามหัวเมืองต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศก็คือ “กษัตริย์” ดังนั้นการใช้คำว่า “รัฐบาล” ก็มีความหมายรวมไปถึง “พระมหากษัตริย์” ด้วย

๒.๖ การใช้นามปากกา

การใช้นามปากกาเป็นกลวิธีทางภาษาวิธีหนึ่งที่เป็นลักษณะเด่นในการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นชาติไทย โดยเฉพาะในเรื่องของการสื่อชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย กล่าวคือ การที่พระมหากษัตริย์ทรงลดตัวลงมาเขียนแสดงความคิดเห็นแย้งกับประชาชน เป็นการแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงเป็นแบบอย่างของการให้เสรีภาพ และความเสมอภาคให้แก่ประชาชน ในเรื่องของการแสดงความคิดเห็น ดังนั้นการศึกษานี้ การใช้นามปากกาที่มีความสำคัญต่อการนำเสนออุดมการณ์ความเป็นชาติไทย คือ การใช้นามปากกาของ “อศฺวพาหุ” “โคนนันทวิศาล” และ “โคอุศุภราช”

“อศฺวพาหุ” เป็นนามปากกาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนิพนธ์บทความเรื่อง “โคลนติดล้อ” และใช้ในการตอบโต้การแสดงความคิดเห็นของ “โคนนันทวิศาล” โดยใช้ชื่อบทความว่า “ตอบล้อติดโคลน” จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมไว้หลายเรื่อง เช่น พระนลคำหลวง นารายณ์สิบปาง ศกุนตลา มัทนะพาธา หัวใจนักรบ โรมิโอและจูเลียต ตามใจท่าน เวนิชวานิช เทศนาเสือป่า พระพุทธเจ้าตรัสรู้อะไร เมืองไทยจงดั้นเถิด ยิวแห่งบูรพาทิศ ปลุกใจเสือป่า โคลนติดล้อ ลัทธิเอาอย่าง นิทานทองอิน นิทานทหารเรือ ในการพระราชนิพนธ์หนังสือต่าง ๆ พระองค์ทรงใช้ทั้งพระนามจริงและพระนามแฝงในโอกาสต่าง ๆ ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับการเมืองและบทปลุกใจ ใช้พระนามแฝงว่า

อัครวาท สำหรับบทละคร ใช้พระนามแฝงว่า **ศรีอยุธยา นายแก้วนายขวัญ พระบรรศรีเพชร** บันเทิงคดีและสารคดีต่าง ๆ ที่ทรงแปลจากภาษาต่างประเทศ ใช้พระนามแฝงว่า **รามจิตติ** ส่วนเรื่องเกี่ยวกับทหารเรือ ใช้พระนามแฝงว่า **พันแหลม** และนิทานต่าง ๆ ใช้พระนามแฝงว่า **น้อยลา สุครีพ**

“โคนันทวิศาล” เป็นนามปากกาของเจ้าคุณพระยาอุดมพงษ์เพ็ญสวัสดิ์ ซึ่งเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นามปากกาที่ใช้นั้นมีที่มาจากชื่อของ “โค” ที่ปรากฏอยู่ในมงคลที่ ๑๐ ว่าด้วยการมีวาจาสุภาสิต – โคนันทวิศาล ที่กล่าวว่า “เรากล่าวบุคคล ผู้เปล่งวาจาไม่หยาบคาย อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นรู้แจ่มแจ้งกันได้ เป็นคำจริง ไม่ทำให้ใคร ๆ ชัดใจกันนั้น ว่าเป็นพราหมณ์” จะเห็นได้ว่าการกล่าววาจา สุภาสิต เช่น คำหยาบ คำด่านั้นไม่ดีเลย เหมือนที่พราหมณ์พูดกับ โคนันทวิศาล ในการเติมพจน์ครั้งแรก ทำให้ต้องเสียทรัพย์แก่เศรษฐี และอับอายขายหน้า แต่ครั้นพราหมณ์กล่าวถ้อยคำที่ไพเราะเสนาะหู และเสริมสร้างกำลังใจให้แก่กัน ก็สามารถกู้ชื่อเสียงกลับคืนมาได้ และยังได้ทรัพย์สินอีกมากมาย เพราะคำพูดที่ไพเราะ นั้นมีฤทธิ์มีอานุภาพจะทำให้ผู้ฟังสบายใจและเกิดกำลังใจ ที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นเราจึงควรกล่าวแต่ถ้อยคำที่ไพเราะ เป็นคำพูดที่กลั่นออกมาจากใจที่ใสสะอาด และเป็นคำจริง เป็นคำพูดที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เกิดผลดี ทั้งแก่ผู้พูดและผู้ฟัง พูดด้วยจิตที่ประกอบด้วยเมตตา และมีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง ที่สำคัญจะต้องพูดให้ถูกกาลเทศะ คือรู้ว่าเวลาไหนควรพูด เวลาไหน ไม่ควรพูด

“โคอุศุกราช” เป็นนามปากกาของ “อัครวาท” ซึ่งใช้เมื่อต้องการตอบโต้ความคิดของ “โคนันทวิศาล” โคอุศุกราช หรือ โคนนท หรือ โคนนทการ เป็นโคเผือกที่เป็นพาหนะของพระศิวะ กำเนิดมาจากเมื่อครั้งกวนเกษียรสมุทร

จะเห็นได้ว่าการที่กษัตริย์ทรงใช้นามปากกาในการเขียนโต้ตอบความคิดของ “โคนันทวิศาล” นั้น พระองค์ทรงลดตัวลงมาต่อสู่ทางความคิดกับสามัญชน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงรักษาระดับความแตกต่างไว้ กล่าวคือ การเลือกที่จะนำเอา “โค” มาเทียบกันกับ “โคนันทวิศาล” แต่พระองค์นำเอา “โคอุศุกราช” ซึ่งเป็นพาหนะของพระศิวะมาแข่งกับ “โคนันทวิศาล” อย่างไรก็ตามการที่พระมหากษัตริย์ใช้นามปากกาในการแสดงความคิดเห็นนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะพระองค์ทรงต้องการแสดงให้เห็น

เห็นว่า พระองค์ก็เป็นคนไทยคนหนึ่ง ที่ต้องการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเทศชาติ แต่การที่ทรงใช้นามปากกานี้ประชาชนก็สามารถรู้ว่าผู้ใดเป็นคนเขียน เพราะพระองค์จะใช้นามปากกานี้ในการเขียนเรื่องเกี่ยวกับชาติไทย เช่น “เมืองไทยจึงตื่นเถิด” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยพยายามที่จะแสดงให้เห็นถึงความเสมอภาคในสังคมไทย

จากการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาทั้ง ๖ กลวิธี พบว่า หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับมีการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาที่เหมือนกัน แต่เนื้อหาที่ปรากฏนั้นจะแตกต่างกัน กล่าวคือ เนื้อหาในหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์จะเน้นไปในเรื่องของ การแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ โดยการเขียนแสดงความคิดเห็นด้วยกับ “อัครพหู” ทั้งนี้เนื้อหาใน “โคลนติดล้อ” จะเน้นในเรื่องของการโน้มน้าวใจผู้อ่านให้ปฏิบัติตามความเห็นของตน กลวิธีทางภาษาจึงแตกต่างจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ที่แสดง ความไม่เห็นด้วยกับกษัตริย์ ถ้อยคำและกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏจึงมีลักษณะประชด ประชันและเสียดสี มีทั้งการกล่าวต่อว่าโดยตรง และโดยอ้อม ซึ่งการกล่าวโดยอ้อมนั้น เนื่องจากผู้เขียนเป็นข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้เลือกใช้กลวิธีที่หลีกเลี่ยงการกล่าวถึงพระมหากษัตริย์โดยตรง และพยายามลดระดับความรุนแรงของเนื้อหาลงโดยเลือกใช้คำศัพท์ อุปสรรคณ์ สำนวน นามปากกา เป็นต้น อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ได้นำมาใช้ในการนำเสนออุดมการณ์นั้นสะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้พระมหากษัตริย์จะอนุญาตให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ แต่ประชาชนก็ยังคงมีความเคารพและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์เฉกเช่นในอดีตกาล

๓. อุดมการณ์ที่แฝงในโคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง

จากกลวิธีทางภาษาที่นำเสนออุดมการณ์ “ความเป็นชาติไทย” ใน โคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น พบว่า กลวิธีทาง “ภาษา” ที่ได้นำเสนอข้างต้น มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับอุดมการณ์ดังกล่าว สามารถจัดกลุ่มชุดความคิดได้เป็น ๑๒ ชุดความคิด ดังนี้

๑) ชุดความคิดเกี่ยวกับชาติและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชาติ

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ ประชาชนต้องรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประชาชนต้องรักษาเอกราชและความเป็นไทย และประชาชนต้องมีความกตัญญูต่อแผ่นดิน

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ได้แก่ ประชาชนต้องสามัคคีกัน และประเทศชาติคือสมบัติของพระมหากษัตริย์

๒) ชุดความคิดเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ ประชาชนต้องจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์จะต้องทรงทศพิธราชธรรม และพระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ได้แก่ พระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของชีวิต และพระมหากษัตริย์สามารถทำอะไรก็ได้ไม่มีความผิด

๓) ชุดความคิดเกี่ยวกับความเป็นหญิงและชาย

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ การเรียกร้องความเสมอภาคให้แก่ผู้หญิง สตรีย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกับบุรุษ และผู้หญิงมีหน้าที่เป็นแม่บ้านและเลี้ยงลูก

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ได้แก่ ผู้หญิงยังคงเป็นสมบัติของผู้ชาย และการมีภรรยาหลายคนเป็นเรื่องปกติของมนุษย์

๔) ชุดความคิดเกี่ยวกับรัฐและประชาชน

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ดูแลและให้ความช่วยเหลือราษฎร รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของชาติและประชาชนและรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นที่พึ่งให้แก่ประชาชน

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมส์ ได้แก่ รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ
เอาเปรียบประชาชน และรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีสถานภาพสูงกว่าประชาชน

๕) ขุดความคิดเกี่ยวกับเมืองและชนบท

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ คนชนบท คือ กลุ่มคนที่ด้อย
การศึกษา และชนบทมีความอุดมสมบูรณ์

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมส์ ได้แก่ คนชนบทถูกเอาเปรียบจาก
ข้าราชการ

๖) ขุดความคิดเกี่ยวกับคนจน

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ คนไทยไม่จน

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมส์ ได้แก่ คนไทยจน คนจนเป็นผู้ที่ขัดสน ไม่
สามารถดูแลตัวเองได้ สถานภาพทางสังคมต่ำ และความจนเป็นสิ่งที่น่าอัปยศในสังคม

๗) ขุดความคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์อื่น

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ คนไทยต้องไม่เลียนแบบชาติอื่น
และเป็นตัวของตัวเอง ต้องรู้จักประยุกต์แนวคิดต่างชาติมาใช้ให้เหมาะสมกับเมืองเรา
ต้องการให้คนไทยกับคนต่างประเทศมีความเสมอภาคกัน

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมส์ ได้แก่ ชาติอื่นมีประเพณีบางอย่างที่สมควร
เอาเป็นแบบอย่าง ชาวยุโรป และอเมริกา เป็นชาติที่มีความ “ศิวิไลซ์”

๘) ขุดความคิดเกี่ยวกับผู้ใหญ่และผู้เยาว์

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ ผู้เยาว์ต้องเคารพและเชื่อฟัง
ผู้ใหญ่

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมส์ ได้แก่ ผู้เยาว์ถูกผู้ใหญ่รังแก ผู้ใหญ่รับฟัง
ความเห็นแต่คนกลุ่มเดียวกัน ผู้ใหญ่เอาเปรียบผู้เยาว์

๙) ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ การให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่ประเทศไทยยังไม่พร้อมสำหรับระบอบประชาธิปไตย

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ได้แก่ จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และประเทศไทยพร้อมสำหรับระบอบประชาธิปไตย

จากการวิเคราะห์ห้องคำประกอบของการสื่อสารและกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมที่นำมาศึกษาแล้วจะเห็นได้ว่า ชุดความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยนี้ เป็นชุดความคิดที่แฝงอยู่ในกลวิธีที่ใช้ มิได้ปรากฏจากรูปภาษาโดยตรง เช่นในเรื่องขององค์ประกอบการสื่อสารที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้ส่งสารโดยใช้นามปากกา และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งในรัชสมัยนี้ พระมหากษัตริย์ยอมให้แสดงความคิดเห็นโดยเสรี โดยแสดงท่าที่รับฟัง (ในเงื่อนไขที่มีการโต้กลับ) และประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบทางสังคมที่กำหนดไว้ ดังที่ Tiwanit (1988) ได้เสนอความคิดไว้ว่า “การที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงส่งบทความไปลงในหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาล ได้แก่ ไทยกับสยามออบเซอร์เวอร์ บทความเหล่านี้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้ง ๒ ฉบับเป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติ และแม้ไทยจะเป็นหนังสือพิมพ์ฝ่ายราชสำนักโดยเด่นชัด แต่สยามออบเซอร์เวอร์มีชื่อเสียงในด้านความตรงไปตรงมาและน่าเชื่อถือมาช้านาน เมื่อเกิดการโต้แย้งในหนังสือพิมพ์ฝ่ายค้านได้มีเหล่าข้าราชการเข้าช่วยพระองค์ท่านผู้ใช้นามแฝงว่า “อัครพาทู” อย่างมากมาย โดยเขียนบทความภายใต้นามแฝงไปลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ฝ่ายรัฐบาล การอภิปรายโต้แย้งในรูปแบบดังกล่าวน่าจะเป็นบทเรียนของประชาธิปไตยที่ดีได้ และดูเหมือนว่าจะมีพระประสงค์เช่นนี้ แต่เรื่องกลับบานปลายไปในทางลบอย่างน่าเสียดาย”

๑๐) ชุดความคิดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่ดี

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ พลเมืองดีต้องทำตัวให้สมกับเป็นผู้ที่เจริญแล้ว ต้องขยัน ไม่เล่นการพนัน และพลเมืองดีต้องลดความนิยมที่จะเข้ารับราชการ

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ได้แก่ พลเมืองดีต้องเคารพและเชื่อฟัง
กษัตริย์

๑๑) ชุดความคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนา

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ หลักธรรมในการดำเนินชีวิต
และการปกครองบ้านเมืองคือ อิทธิบาท ๔ และผู้ปกครองบ้านเมืองสามารถปฏิบัติ
ตามหลักธรรมได้

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ได้แก่ หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่
ผู้ปกครองบ้านเมืองต้องปฏิบัติตามให้เคร่งครัด และผู้ปกครองบ้านเมืองไม่สามารถ
ปฏิบัติตามหลักธรรมได้

๑๒) ชุดความคิดเกี่ยวกับบิดาและมารดา

หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ ได้แก่ บุตรจะประพฤติปฏิบัติอย่างไร
ก็ตาม แต่ห้ามดูหมิ่นบิดามารดา และบิดามารดามีหน้าที่ในการสั่งสอนบุตรให้เป็น
พลเมืองที่ดี

หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ ไม่ปรากฏเกี่ยวกับชุดความคิดนี้

จากชุดความคิดทั้ง ๑๓ ชุดความคิด จะเห็นได้ว่า ชุดความคิดทั้งหมดต่าง
มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ทั้งหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์ และหนังสือพิมพ์
กรุงเทพฯ เดลิเมล์ มีชุดความคิดหลักที่เหมือนกัน ต่างกันเพียงในเรื่องของชุด
ความคิดที่เกี่ยวกับบิดามารดาที่หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ไม่ได้กล่าวถึง อย่างไรก็ตาม
ก็มาถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับจะมีชุดความคิดที่คล้ายกัน แต่รายละเอียด
ปลีกย่อยนั้นจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันไปในทิศทางที่ตรงกันข้าม เช่น ในชุดความคิด
เกี่ยวกับคนจน หนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวอร์มีความคิดว่าคนไทยนั้นไม่จนเพียง
แต่คิดไปเองว่าตนเองจน ในขณะที่หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์มีความเชื่อว่า คนไทย
นั้นยังจนอยู่ จากความคิดเหล่านี้ทำให้เห็นว่า เวทีการแสดงความคิดเห็นของคนไทยใน
สมัยนั้น “หนังสือพิมพ์” มีส่วนสำคัญมาก เพราะเป็นสื่อที่กระจายตัวออกไปยังผู้บริโภค
และผู้บริโภคได้ตีความตัวบทตามที่ตนเข้าใจ ดังนั้นผู้ผลิตตัวบทจึงมีอำนาจอย่างมาก

ในการที่จะนำเสนอความคิดเห็นของตน สร้างวาทกรรมที่เป็นระบบความคิด ความเชื่อต่อสภาพสังคมการเมืองในสมัยนั้น แล้วถ่ายทอดอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ใน วาทกรรมที่สร้างขึ้นไปยังผู้บริโภคร และผู้บริโภครได้รับการอุดมการณ์นั้นโดยไม่รู้ตัว ส่งผลต่อไปยังการกระทำที่เกิดขึ้น ทั้งกลุ่มที่มีความคิดเห็นที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย ดังที่ “พระมหากษัตริย์” ได้เลือกที่จะถ่ายทอดอุดมการณ์ “ความเป็นชาติไทย” ผ่านวาทกรรมดังกล่าว จากชุดความคิดที่ปรากฏสามารถสรุปเป็นอุดมการณ์ที่แฝง อยู่ในความคิดเหล่านั้น คือ อุดมการณ์ “ความเป็นชาติไทย” ซึ่งประกอบไปด้วย อุดมการณ์ที่สำคัญ ๓ อุดมการณ์ ดังนี้

อุดมการณ์ “ราชาธิปไตย” หมายถึง การที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจ สูงสุดในการปกครองประเทศ พระมหากษัตริย์มีฐานะเป็นสมมติเทพ (ในระบอบการ ปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์) เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย โดยมีข้าราชการเป็นผู้ สนองพระบรมราชโองการ ส่วนประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่งโดยเคร่งครัด (ถึงแม้ ประชาชนจะมีการศึกษาสูง แต่ก็ต้องยอมให้แก่ชนชั้นศักดินา) เมื่อวิเคราะห์จากกลวิธี ทางภาษา และชุดความคิดที่ได้ค้นพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการทำให้ประเทศชาติ เจริญรุ่งเรือง คือ พระมหากษัตริย์ ดังที่พสกนิกรไทยได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ พระมหากษัตริย์และพระบรมศานุวงศ์ได้ทรงมีต่อชาวไทย การแสดงความจงรักภักดี ต่อพระมหากษัตริย์จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่คนไทยทุกคนต้องประพฤติและปฏิบัติให้ถูก ต้องตามครรลองของขนบนิยมไทย

อุดมการณ์ “ชาตินิยม” หรือ “ลัทธิชาตินิยม” หมายถึง ความรู้สึกรักชาติ บ้านเมือง ความจงรักภักดีต่อประเทศชาติและหมู่ชนที่มีชาติพันธุ์เดียวกันกับตน ซึ่ง ก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมในอันที่จะเสียสละเพื่อชาติ ตลอดจนมีความปรารถนาจะรักษาไว้ ซึ่งความเป็นอิสระทางการเมือง ความมั่นคงปลอดภัย และเกียรติภูมิของชาติไว้ ซึ่ง สำคัญของการนำเสนออุดมการณ์ผ่านวาทกรรมนี้คือ พระมหากษัตริย์ต้องการให้ ประชาชนมีความรักชาติ จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และยึดมั่นในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ในยุคสมัยที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ ได้เกิดมี การเคลื่อนไหวของกลุ่ม “ทหารใหม่” ในช่วง รศ. ๑๓๐ ที่ทำทลายอำนาจความชอบธรรม ของระบอบการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คิดที่จะเปลี่ยนระบบการปกครองใหม่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงตอกย้ำความเป็นชาตินิยมด้วยการปลุกฝัง

ให้ประชาชนยึดมั่นในสามสถาบัน โดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์ หากผู้ใดที่เห็น การปกครองในระบบอื่นดีกว่าย่อมเป็นผู้ที่คิดทำลายชาติ

เมื่อวิเคราะห์จากกลวิธีทางภาษา และชุดความคิดที่ได้นั้น พบว่า พระบรม ราชโบายสร้างความรู้สึกชาตินิยมที่ปรากฏในวาทกรรมที่นำมาศึกษานี้ สอดคล้องกับ แนวพระราชดำริที่ว่า การที่ประเทศจะมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาตินั้น ประชาชนจะต้องมีอุดมการณ์สำนึกอันใหม่ (New Spirit) ซึ่งจะเป็นพลังช่วยกระตุ้นให้ ประชาชนกระทำการต่างๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าอัน อุดมการณ์และสำนึกอันใหม่ที่ พระองค์เลือกที่จะสร้างไว้ในจิตใจคนไทยคือ ลัทธิชาตินิยม

อุดมการณ์ “ปิตาธิปไตย” หรืออุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ในการศึกษานี้ หมายถึง ความมีอำนาจของผู้ชายโดยเฉพาะการครอบงำความคิดของคนในสังคมว่า โลกที่ทุกคนอยู่ประกอบไปด้วย ๒ เพศ คือ เพศชาย และเพศหญิง และเพศหญิงเป็นส่วนประกอบของผู้ชาย หรือเป็นผู้ถูกกระทำ ความคิดเหล่านี้จัดเป็นระบบความคิดที่ เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ชายนั้น เมื่อวิเคราะห์จากกลวิธีทางภาษา และชุดความคิดที่ได้ นั้น พบว่า อุดมการณ์ปิตาธิปไตยทำให้ผู้หญิงไม่มีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค เท่าเทียมกับผู้ชาย หรือผู้หญิงยังคงตกเป็นเครื่องมือหรือเป็นสมบัติของผู้ชายโดย ไม่รู้ตัว ผู้หญิงปฏิบัติตัวตามวิถีที่ครอบครัวประเพณีของสังคมไทยที่ได้กำหนดไว้ แต่ อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า ชุดความคิดที่เกี่ยวกับผู้หญิงและผู้ชายนั้น ถึงแม้จะมีการ เรียกร้องสิทธิเสรีภาพให้กับผู้หญิง ทั้งในเรื่องของการมีเมียลับ การจดทะเบียนภรรยา แต่กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในวาทกรรมนั้นก็ยังคงกล่าวถึงหน้าที่สำคัญของการ เป็นผู้หญิงไทยที่ต้องเป็นแม่บ้านคอยดูแลสามี และเป็นสมบัติของผู้ชายเหมือนเช่นเดิม ที่เคยปฏิบัติกันมา

การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม

ผลของการสื่ออุดมการณ์ “ความเป็นชาติไทย” ในบทความนี้ ทำให้เกิด ความคิดแตกออกเป็นสองส่วนคือ ๑) **สมาชิกในสังคมที่เห็นด้วยและพร้อมปฏิบัติตาม** ดังจะเห็นได้จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิก “เสือป่า” เพิ่มมากขึ้น และ ๒) **สมาชิกใน สังคมที่ไม่เห็นด้วยและคัดค้าน** หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ออกมาโจมตีรัฐบาล ทำให้เกิด “สงครามปากกา” ระหว่างกลุ่มหนังสือพิมพ์ที่สนับสนุนรัฐบาล กับกลุ่มที่คัดค้านรัฐบาล

และอิทธิพลของสังคมที่มีผลต่อการสื่ออุดมการณ์ “ความเป็นชาติไทย” ในบทความ โคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง” ได้แก่ อิทธิพลจากภายในประเทศ ระบบ การปกครองแบบ “ราชาธิปไตย” แนวคิดเรื่อง “ปิตาธิปไตย” อิทธิพลจากภายนอก ประเทศ แนวคิดเรื่อง “ชาตินิยม” และแนวคิดเรื่องประชาธิปไตย

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาในโคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง กับการนำเสนออุดมการณ์ “ความเป็นชาติไทย” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้เข้าใจลักษณะและรูปแบบ ของวาทกรรมดังกล่าว รวมถึงบทบาทของกลวิธีทางภาษาที่วาทกรรมเลือกใช้ ว่ามีส่วนสำคัญในการตอกย้ำและสร้างอุดมการณ์ความเป็นชาติไทย เพื่อประโยชน์ใน การปกครองประเทศชาติอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับ van Dijk (2003) ที่กล่าวว่า กลุ่มผู้มีอิทธิพลในสังคมจะรักษาความเหนือกว่าของตน และควบคุมผู้อื่นในสังคมได้ผ่าน การครอบงำทางวาทกรรม โดยสร้างวาทกรรมที่แฝงอุดมการณ์หรือชุดความคิดบางอย่างที่เอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มของตน กลุ่มผู้มีสถานภาพเหนือกว่าในสังคมมักจะเป็น ผู้ที่สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่สังคมให้คุณค่า อาทิ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การ งาน ทรัพย์สิน และวาทกรรมที่มีอิทธิพลในสังคม อาทิ วาทกรรมทางการเมืองและ วาทกรรมสื่อ การรักษาสถานภาพที่เหนือกว่าในสังคมทำได้โดยการควบคุมวาทกรรม เพื่อประกอบสร้างและสื่ออุดมการณ์ที่เอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายตน จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์ ในสมัยนั้นผู้ปกครองไทยได้เล็งเห็นประโยชน์ และนำมาใช้ในการสื่อสารจากรัฐบาลถึง ประชาชนผ่านหนังสือพิมพ์สยามออบเซอร์เวออร์ ขณะเดียวกันภายในสังคมอีกระดับ หนึ่งก็มุ่งที่จะใช้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสะท้อนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มคนผู้รู้หนังสือผ่าน หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลิเมล์ จากการศึกษาวาทกรรมนี้ “โคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง” จะเห็นได้ว่า อุดมการณ์ที่สร้างขึ้นมา นั้น มีจุดหมายเพื่ออำรงไว้ ซึ่งอำนาจทางการเมืองของพระมหากษัตริย์ ราชาธิปไตย + ชาตินิยม + ปิตาธิปไตย = ความเป็นชาติไทย ดังนั้นอุดมการณ์ “ความเป็นชาติไทย” เป็นการแสดงความจงรัก รักดีต่อพระมหากษัตริย์ / การสร้างฐานอำนาจให้แก่พระมหากษัตริย์ ในขณะที่สภาพ สังคมในสมัยนั้น ข้าราชการบางกลุ่มต้องการอำนาจและการปกครองแบบประชาธิปไตย

“ความเป็นชาติไทย” ใน “โคลนติดล้อ ล้อติดโคลน และเรื่องสืบเนื่อง”:

การศึกษาศาสนสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์

Reference

- Blommaert, J. (2005). *Discourse*. Cambridge: United Kingdom.
- Bunyasathit, W. (2014). *Responses of the female county social milieu to Westernization during the reigns of King Mongkut to King Vajiravudh (A.D.1851-1925)*. (Master dissertation). Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand.
- Charoenthansakul, A. (1999). *Cultivation of nationalism through newspapers during the reign of King Vajiravudh and Prime Minister Pibulsongkram's government*. (Master dissertation). Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Charteris-Black, J. (2005). "POLITICIANS AND RHETORIC: THE PERSUASIVE POWER OF METAPHOR". *Linguistics*. pp. 762-766.
- Fowler, R. (1991). *Language in News*. London and New York: Routledge.
- Fairclough, N. (1995). "Section A : Language, ideology and power" *Critical In discourse analysis: the critical study of language*, (pp. 1-81) London and New York: Longman.
- Fairclough, N. (1995). *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Gatkamon, M. (1974). *The historical analysis of politics and administration in the reign of King Rama VI (A.D. 1910-1925)*. (Master dissertation). Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Hongladarom, K. (2000). *Discourses on ethnic minorities in Thailand: a study of the relationship between form and meaning*. Bangkok: Research report, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Hymes, Dell. (1974). *Toward Ethnographies of Communication*. In Dell Hymes (ed). *Foundations in Sociolinguistics*. Philadelphia: University of Pennsylvania.
- Kaewphat, S. (2016). *The Relationship between Language and Representations of Isan People in National and Local Newspapers: A Critical*

- Discourse Analysis*. (Doctoral dissertation). Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Lakoff, G. and M. Johson. (1988). *Metaphor we live by*. Chicago: University of Chicago.
- Nonthawat, C. (1990). *Prawattisat Lae Kanmueang Samai Ratchakan Thi 4-7 Kon Prachathippatai Cha Ma Thueng Thima Khong Prachathippatai Kon Pit Chak Somburanayasitthira* [History and politics during the reign of King Rama IV-VII before the arrival of democracy and the end of absolute monarchy] (1). Bangkok: Phabphim.
- Phra Borommarajanusorn, Foundation King Rama VI. (1982). *Khlon Tit Lo Khong Atsawa Phahu Lo Tit Khlon Lae Rueang Suep Nueang* [Clogs on our wheels, our clogged up wheels, and the other related stories]. Bangkok: Rongphimthaikasaem.
- Phamuthpisai, A. (1989). *Panha Phainai Sangkhom Thai Kon Kan Patiwa 2475: Phap Sathon Chak Ngan Khian Thang Nangsuephim* [Problems within Thai society before the revolution of 1932: Reflections from newspaper writings]. Bangkok: Research report, Thai Study Institute Thammasat University.
- Richardson, J.E. (2007). *Analysis Newspapers an Approach Critical Discourse Analysis*. New York: Palgrave Macmolan.
- Supanvani. I. (1999). "The language of love songs from the royal poems of King Rama VI". *Journal of Thai Language and Literature*, 16(2), 109-132.
- Tiwanit, S. (1988). *Phrabatsomdet Phra Mongkut Klao Chaoyuhua Kap Kan Nangsuephim Thai* [King Rama VI and Thai newspapers.] Bangkok: Research report, Faculty of Communication, Chulalongkorn University.
- van Dijk, T.A. (2008). Introduction: Discourse and Domination. In *Discourse and Power*. pp. 1-27. London: Sage.

- van Dijk, T.A. (2008). “Discourse and Manipulation” In *Discourse and Power*. pp. 211-236. London: Sage.
- van Dijk, T.A. (2008). “Discourse and Racism”. In *Discourse and Power*. pp. 102-119. London: Sage.
- van Dijk, T.A. (2003). Critical Discourse Analysis. *The Handbook of Discourse Analysis.*, pp. 352-371. Malden, MASS and Oxford : Blackwell.
- Wichit Wathakan, Luang. (1969). *Ngan konkwaw ruang chonchatthai* [Research on Thai nationality]. (2). Pranakorn:Kongtupbok.